

АЗƏРБАЙҶАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТƏЬСИЛ НАЗИРЛИЈИ
РЕСПУБЛИКА ЕЛМИ-ПЕДАГОЖИ КИТАБХАНАСЫ

**АКАДЕМИК
МЕЬДИ МЕЬДИЗАДƏ**

БИБЛИОГРАФИЈА

**Контрольный
экземпляр**

БАКЫ — 1992

1992
607

Я/9:233
М 44

А К А Д Е М И К
М Е Ҳ Д И М Е Ҳ Д И З А Д Ə
Б И Б Л И О Г Р А Ф И Ј А

65819

АРХИВ

Э. АХУНДОВ АСМƏ
АЗƏРБЕЈАН РЕСПУБЛИКАСЫ
КИТАБХАНАСЫ

БАКЫ—1992

61328

+233

Тәртіб едәни: Н. А. МУСАЈЕВ

Елми мәсләһәтчиси: З. Ч. ӘЛИЈЕВА, филолокија елмләри намизәди, республиканын Әмәкдар мұәллими.

Редакторлары: Т. Ә. ИСМИХАНОВА, Ф. З. АБДИНЗАДӘ

Корректор Исмајылова А.

Чала имзаланмыш 5/1-1993-чү ил.
Кағыз форматы 60×84¹/₁₆—1,88 к. в.—3,75 ч. в.
Сифариш 218. Тираж 7000.

Азәрбајчан Тәһсил Назирлији «Өјрәтмән» нәшријјатынын мөтбәәсиндә
чап едилмишдир.
Бакы, Шәһријар күчәси, 6.

БИР НЕЧӨ СӨЗ

Азәрбајчанда педагожи елмин көркәмли хадимләриндән бири академик Мейди Мәммәд оғлу Мейдизадә, һәгигәтән чәтин, зәнкин вә шәрәфли бир јол кечмиш, нәһәнк елми-педагожи ишләр көрмүшдүр. 1920-чи илдә кәнд гираәт комасынын мүдири кими әмәк фәалијјәтинә башламыш М. Мейдизадә ғыса бир мүддәт әрзиндә әсл кәнд мұәллиминә, өз доғма халгы арасында савад, хејрхаһлыг тохуму сәпмиш мәктәб мүдиринә, 30 илдән артыг бир мүддәтдә Азәрбајчан Педагожи Институтунда (индики Н. Туси ад. Азәрбајчан Дөвләт Педагожи Университети) ассисентликдән досент, кафедра мүдири, декан, профессор, проректор вә ректор кими—бүтүн мәрһәләләрдән дәрин истәдадли бир инсана мәхсус ләјагәтли бир јол кечмишдир. 23 илдән артыг бир мүддәтдә Азәрбајчан Республикасынын Маариф Назирлијинә рәһбәрлик етмиш, М. Мейдизадә халг маарифинин бөјүк тәшкилатчысы мәрәтәти илә јанашы кениш диапазонлу бир педагог-алимин түкәнмәз јарадычылыг ахтарышларыны да өзүндә бирләширдирди.

Узун илләрдән бәри педагожи ичтимајјәт тәрәфиндән рәғбәтлә гаршыланан вә чохлаынын столүстү китабына чеврилмиш «Азәрбајчан совет мәктәбинин тарихинә даир хуласәләр» (1958), «Мәктәбдә тә'лим-тәрбијә ишинин јенидән гурулмасынын бә'зи мәсәләләри» (1961), Азәрбајчанда халг маарифи јени јүксәлишдә» (1967), «Азәрбајчанда халг маарифинин сүр'әтли инкишафы» (1980), «Үмүмтәһсил мәктәпләриндә тә'лим-тәрбијә просесинин тәкмилләширилмәси јоллары» (1982) кими бир сыра монографияларынын мұәллифи академик М. Мейдизадә нәинки республикамызда вә кечмиш Иттифагда, ејни заманда ЈУНЕСКО-нун конфранс, мұшавирә вә ичласларындакы мәрүзә вә чыхышлары илә, алман, ин-

килис, франсыз, испан, эрəб вə с. диллəрдə чап олунмуш журнал мəгалəлəri илə бəјнəлхалг алəмдə дə бəјүк нүфуз га- занмышды.

Охучулара тəгдим етдијимиз бу библиографик вəсаитдə кениш вə зəнкин елми-педагожи јарадычылыг јолу кечмиш академик М. Мəһдизадə кими бир алимин елми ирсини, онун һəјаты, елми-педагожи фəалијјəти илə бағлы материаллары əһатə етмəк мəгсəди гаршыја гојулмушдур.

Библиографик кəстəричидə кəркəмли алимин 1940—1984-чү иллəр эрзиндə чапдан чыхмыш бүтүн əсəрлəri хро- ноложи гајдада системлəшдирилмиш вə ејни ил дахилиндə материаллар сəрлəвһəсинə кəрə элифба сырасы илə верил- мишдир. Кəстəричидə кениш диапазонлу педагог-алимин əсəрлəri нəшр типлəri (китаблар, дөврү мətбуатда вə мəч- муэлəрдə чап олунмуш əсəрлəri) илə јанашы, һər бир бөл- мə дахилиндə диллəр үзрə дə группашдырылмышдыр.

Кəстəричи Азəрбајчан охучуларыны нəзəрдə тутдуғун- дан харичи диллəрдə чап олунмуш материалларын орижи- нал дилдə тəсвири илə јанашы сəрлəвһəлəri Азəрбајчан ди- линдə дə верилмишдир.

Педагог-алимин елми-педагожи кадрларын јетишдирил- мəsi саһəсиндəки фəалијјəтини əкс етдирмəк мəгсəди илə библиографик кəстəричијə онун рəһбərлик етдији диссерта- сија ишлəринин дə сијаһысы верилмишдир. Алимин һəјаты вə јарадычылыгы һаггында əдəбијјат мүəллифлəрин элифба сырасы илə кəстəрилмишдир.

Академик М. Мəһдизадəнин һəјаты вə елми-педагожи фəалијјəтинин əсас тарихлəri, һабелə онун һəјаты вə чохчə- һəтли јарадычылыг фəалијјəти һаггында кəркəмли тəдгигат- чы, педагожи елмлəр намизəди Əждəр Ағајевин «Кəркəмли алим вə маариф хадими» адлы гыса очерки дə библиографик кəстəричидə өз əксини тапмышдыр.

Библиографик кəстəричидən истифадəни асанлашдырмаг мəгсəди илə академик М. Мəһдизадəнин əсəрлəринин вə онун һаггында јазмыш мүəллифлəрин элифба кəстəричиси дə ве- рилмишдир. Е'тираф етмəлијик ки, М. Мəһдизадə һаггында материаллар кəстəричидə там əһатə едилмəмишдир. Акаде- мик М. Мəһдизадəнин 1961—1964-чү иллəрдə бəјнəлхалг ЈУНЕСКО тəшкилатындакы фəалијјəти дə там əһатə едил- мəмишдир. Бу исə билаваситə һəмин материалларын орижи-

налларынын республиканын китабхана вə дикəр мə'лумат- информасија фондларында там шəкилдə топланмасы илə бағлыдыр.

Тəдгигатчылар, педагожи ичтимаијјəт вə педагожи инс- титутларын (Университетлəрин) тəлəбəлəri үчүн нəзəрдə ту- тулан бу кəстəричи јə'гин ки, нөгсанлардан да хали дејил- дир. Одур ки, кəстəричи илə бағлы тəнгиди мүлаһизə вə тəк- лифлəрини билдирəчəк охучулара габагчадан өз тəшəккүрү- мүзү билдирир вə белə тəклиф вə мүлаһизəлəri Азəрбајчан Халг Тəһсили Назирлијинин Республика Елми-Педагожи Ки- табханасына (Бакы—110, Əлишир Нəван күчəsi, 874-чү мə- һəллə) кəндəрмəјинизи хаһиш едирик.

ҺИДАЈƏТ МУСАЈЕВ

МЕЪДИ МЕЪДИЗАДЭНИН ҲАҲАТЫ ВЭ ЕЛМИ-ПЕДАГОЖИ ФЭАЛИЈЈЭТИНИН ЭСАС ТАРИХЛЭРИ

Меъди Мәммэд оғлу Меъдизадэ 1903-чү ил январ ајынын 18-дэ Чэбрајыл рајонунун Дашкэсэн кэндиндэ анадан олмушдур.

- 1919-чу ил — Дашкэсэн кэнд ибтидаи мектебини битирмишдир.
- нојабр 1920-чи ил — Дашкэсэн кэнд гираэт комасынын мүдири кими эмэк феалијјэтинэ башламышдыр.
- 1921-чи ил — Алты ајлыг педагожи курса дахил олмуш вэ битирмишдир.
- сентјабр 1921-чи илдэн — I дэрэчэли Дашкэсэн кэнд мектебиндэ мүэллим ишләмишдир.
- 1923-чү ил — Азербайчан Педагожи Институту јанында һазырлыг курсуна дахил олмушдур.
- 1924-чү ил — Азербайчан Педагожи Институтунун физика-ријазижат факултэсинэ дахил олмушдур.
- 1926-чы ил — Азербайчан Педагожи Институтуну битирмиш вэ Гарјакин (индики Фүзули) шәһериндэки II дэрэчэли мектебэ физика вэ ријазижат мүэллими кендэрилмишдир.
- 1927-чи ил — Чэбрајыл геза Халг Маариф Шө'бэси јанында методика бүросунун рәһбэри тәјин едилмишдир.
- март 1930-чу ил — Азербайчан Халг Маариф Комиссарлығынын Ичтимаи Тәрбијэ Баш Идарэсинин елми катиби вэ халг комиссарынын биринчи мүавини Ајна Султанованын көмәкчиси вэзифэсинэ тәјин едилмишдир.

сентјабр 1930-чу ил

ијун 1933-чү ил
август 1934-чү илдэн

1934—1937-чи иллэр

феврал 1938—ијун
1939-чу иллэр
ијун 1940-чы ил

1941-чи ил

мај 1941—сентјабр
1942-чи иллэр
сентјабр 1942—1946-чы
иллэр
1946—1950-чи иллэр

1950-чи ил

1950—1951-чи иллэр

нојабр 1951-чи ил

- Азербайчан Дөвлэт Педагожи Институтунун аспирантурасына гәбул олмушдур.
- Аспирантураны битирмишдир.
- АПИ-дэ педагожи факултэнин деканы вэзифэсиндэ чалышмышдыр.
- АПИ-дэ елми ишлэр үзрэ директор мүавини вэзифэсиндэ ишләмишдир.
- Истинтага чөлб едилмиш вэ бәраэт алмышдыр.
- УИК(б)П сыраларына дахил олмушдур.
- «Азербайчан мектеплериндэ савад тәлиминин тарихи» мөвзусунда намизэдлик диссертасијасы мудафиэ едэрэк педагожи елмлэр намизэди алимлик дэрэчэси алмышдыр.
- АПИ-дэ директор мүавини вэзифэсиндэ чалышмышдыр.
- Совет Ордусу сыраларында хидмэт етмишдир.
- АПИ-дэ кафедра мүдири, декан, елми ишлэр үзрэ директор мүавини вэзифэлериндэ чалышмышдыр.
- 315-чи сечки даирэсиндэн Бакы шәһәр Советинэ депутат сечилмишдир.
- Азербайчан КП XX гурултајында Азербайчан КП Мәркәзи Комитэсинин үзвү сечилмишдир.
- АПИ-нин директору олмушдур.
- Бакы шәһәр Совети Ичраијјә Комитэси сәдринин мүавини вэзифэсинэ сечилмишдир.

- 1951-чи ил — Дәстәфур сечки даирәсиндән Азәрбајҗан ССР Али Советинә депутат сечилмишдир.
- март 1952-чи ил — Азәрбајҗан ССР Маариф Назири вәзифәсинә тә'јин едилмишдир.
- 1954—1959-чу илләр — АПИ-дә елми-педагожи ишләрдә чалышмышдыр.
- 1956-чы ил — «Азәрбајҗан Совет мәктәбинин тарихинә даир хүләсәләр» мөвзусунда диссертасија мүдафиә едәрәк, педагожи елмләр доктору алимлик дәрәчәси алмышдыр.
- 1957-чи ил — АПИ-нин профессору вәзифәсинә сечилмишдир.
- 29 апрел 1959-чу ил — «ССРИ маариф ә'лачысы» дөш нишаны илә тәлтиф едилмишдир.
- сентябр 1959-чу ил — Азәрбајҗан ССР Тли вә орта ихтисас тәһсил комитәси сәдринин биринчи мүавини тә'јин едилмишдир.
- 1960-чы ил — Азәрбајҗан КП XXIV гурултајында Азәрбајҗан КП Мәркәзи Комитәси үзвүлүүнә намизәд сечилмишдир.
- март 1960-чы ил — Азәрбајҗан ССР Маариф Назири тә'јин едилмишдир.
- 17 ноябр 1960-чы ил — Ленин ордени илә тәлтиф едилмишдир.
- 1961-чи ил — Азәрбајҗан КП XXV гурултајында Азәрбајҗан КП Мәркәзи Комитәсинин үзвү сечилмишдир.
- 218 №-ли сечки даирәсиндән Бакы шәһәр Советинә депутат сечилмишдир.
- 1961—1964-чү илләр — ЈУНЕСКО-нун тәһсил үзрә комитәләриндән биринин үзвү олмушдур.

апрел 1961-чи ил

15—29 мај 1961-чи ил

19 ијун—27 ијун 1961-чи ил

1962-чи ил

- Загафгазијада јашлы әһали арасында савадсызлығын ләғви тәчрүбәсиндән» адлы мәгаләси ЈУНЕСКО-нун Шәрг өлкәләри үзрә мәтбуат органында Әрәб дилиндә чап олунмушдур. (Мә'лумат редаксиянын мүәллифә көндәрдији 20 мај 1961-чи ил тарихли мәктубундан көтүрүлмүшдүр. Мәгаләнин орижиналыны әлдә етмәк мүмкүн олмадығындан көстәричијә дахил едилмәмишдир—Һ. М.).
- ЈУНЕСКО-нун БМТ Игтисади комиссиясы илә биркә мүшавирәсиндә Совет мүшәһидәчиси кими профессор М. Мәһдизадә вә Белодед (Украјна) чыхыш етмишдир.
- ЈУНЕСКО јанында Јашлыларын Тәһсили үзрә Бејнәлхалг Комиссиянын сессиясында иштирак етмишдир.
- «Африка өлкәләриндә јашлы әһалинин тәһсилинин әсас мәсәләләри» адлы чыхышы Әддис-Әбәбә шәһәриндә ЈУНЕСКО-нун сәнәдләриндә инкилис, франсыз вә испан дилләриндә чап олунмушдур. (Мә'лумат ЈУНЕСКО-нун гонорарын алынмасы илә әлагәдар мүәллифә көндәрдији мәктубдан көтүрүлмүшдүр. Мәгаләни әлдә етмәк мүмкүн олмадығындан көстәричијә салынмамышдыр—Һ. М.).
- «Азәрбајҗан Совет мәктәбинин тарихинә даир хүләсәләр» адлы монографиясы

- 26—30 март 1962-чи ил — Москвада рус дилиндә нәшр олунмушдур.
- 1963-чү ил — Африка өлкәләри маариф назирләринин Парис шәһәриндә кечирилән конфрансында чыхыш етмишдир.
- 1964-чү ил — Халдан сечки даирәсиндән Азәрбајчан ССР Али Советинә депутат сечилмишдир.
- 1966-чы ил — Азәрбајчан КП XXVI гурултајында Азәрбајчан КП Мәркәзи Комитәсинин үзвү сечилмишдир.
- 1967-чи ил — «Гырмызы Әмәк Бајрағы» ордени илә тәлтиф едилмишдир.
- 9 август 1967-чи ил — Азәрбајчан КП XXVII гурултајында Азәрбајчан КП Мәркәзи Комитәсинин үзвү сечилмишдир.
- 1968-чи ил — Сурра сечки даирәсиндән Азәрбајчан ССР Али Советинә депутат сечилмишдир.
- 1971-чи ил — «Азәрбајчанда мәктәб тәһсилли јени јүксәлишдә» адлы монографијасы рус дилиндә нәшр олунмушдур.
- ССРИ Педагожи Елмләр Академијасынын һәгиги үзвү сечилмишдир.
- II Үмүмиттифаг Мүәллимләр гурултајынын нүмајәндәси олмуш вә орда чыхыш етмишдир.
- Азәрбајчан КП XXVIII гурултајында Азәрбајчан КП Мәркәзи Комитәсинин үзвү сечилмишдир.
- II дәфә «Гырмызы Әмәк Бајрағы» ордени илә тәлтиф едилмишдир.

- 3 январ 1973-чү ил — Бөјүмәкдә олан нәслин тәлим вә тәрбијәси сәһәсиндәки хидмәтләринә көрә «Крупскаја медалы» илә тәлтиф едилмишдир.
- 1975-чи ил — Сурра сечки даирәсиндән Азәрбајчан ССР Али Советинә депутат сечилмишдир.
- 1976-чы ил — III дәфә «Гырмызы Әмәк Бајрағы» ордени илә тәлтиф едилмишдир.
- 4—15 октјабр — ССРИ маариф ишчиләри нүмајәндә һеј'әтинин тәркибиндә Нидерландда (академик М. Мәһдизадә, академик М. Лебедев вә В. Ионова) олмушдур.
- ијун 1978-чи ил — Азәрбајчан Мүәллимләринин VI гурултајында иштирак етмишдир.
- 29 ијун 1978-чи ил — III Үмүмиттифаг мүәллимләр гурултајына нүмајәндә сечилмишдир.
- 1952—1984-чү илләр — Гыса фәсиләләрлә «Азәрбајчан мәктәби» журналы редаксия һеј'әтинин үзвү олмушдур.
- 1976—1984-чү илләр — Азәрбајчан Совет Енскилопедијасы Баш редаксия һеј'әтинин үзвү олмушдур.
- 1979-чу ил — Тәгаүдә чыхмасы илә әлағәдар олараг Азәрбајчан ССР Маариф Назиря вәзифәсиндән азад едилмишдир.
- 1979—1984-чү илләр — Азәрбајчан Елми-Тәдгигат Педагожи Елмләр Институтунун елми мәсләһәтчисә олмушдур.

1980-чи ил

— Азербайҷанда халг маарифинин сур'әтли инкишафы» адлы (Т. Аллахвердијев вә Г. Әлијевлә бирликдә) монографijasы Азербайҷан вә рус дилләриндә нәшр едилмишдир.

31 август 1981-чи ил

— «Әмәк ветераны» медалы илә тәлтиф едилмишдир.

1982-чи ил

— «Азербайҷан Республикасынын Әмәкдар елм хадими» фәхри адына лајиг көрүлмүшдүр.

— «Мәктәбдә тәлим-тәрбијә ишинин тәкмилләшдирилмәси јоллары» адлы монографijasы Азербайҷан дилиндә күтләви тиражла нәшр олуишдур.

1 мај 1984-чү ил

— Вәфат етмиш вә Бакы шәһәриндәки Фәхри Хијабанда дәфн олуишдур.

1984-чү ил

— «Халг маарифинин инкишафында Совет Азербайҷанынын тәчрүбәси» (Р. Аваков, К. Әлијев, А. Атакишијев вә Е. Исмајылов илә бирликдә) китабы ЈУНЕСКО тәрәфиндән (вәфатындан сонра) инкилис вә франсыз дилләриндә күтләви тиражла нәшр едилмишдир.

КӨРКӘМЛИ АЛИМ ВӘ МААРИФ ХАДИМИ

Педагогика елминин көркәмли нүмајәндәси, танынмыш ичтимаи хадим, Русија Педагожи Елмләр Академијасынын һәгиги үзвү, Азербайҷан Республикасынын әмәкдар елм хадими, педагожи елмләр доктору, профессор Мейди Мәммәд оғлу Мейдизадә 1903-чү илин јанвар ајынын 18-дә дүнјаја көз ачмышдыр. 90 ил бундан габаг онун доғулдуғу Чәбрајыл гәзасынын Дашкәсән кәнди о гәдәр дә бөјүк вә абад дејилди. Кәнддә тәк-тәк молла мәктәбини гуртаранлардан башга бир нәфәр дә дүнјәви тәһсил көрмүш савадлы јох иди. Амма Мәммәд киши оғлуну савадлы көрмәк истәјирди. О, арзулајырды ки, оғлу Мейди бөјүсүн, мәктәб гуртарсын, доғма Дашкәсәнә маариф ишығы кәтирсин, мәктәб ачыб кәнди ушагларына савад өјрәтсин. Мәммәд киши узун мүддәт арзусуна чата билмәди. Чүнки кәнддә ибтидаи мәктәб јох иди. Ушағы Чәбрајыла кәндәрмәк үчүн исә пул тапа билмирди. 1914-чү илдә Азербайҷанын бир чох кәндиндә тәлим рус дилиндә олан ибтидаи мәктәбләр ачылды. Онлардан бири дә Дашкәсән чиварына дүшмүшдү. Мейди ибтидаи мәктәбә дахил оландә артыг онун он бир јашы варды. Үч ил сонра чар рус империјасынын сүгуту илә әлагәдар олараг Азербайҷан кәндләриндәки азәри түркләринин охуруглары рус дилли мәктәбләр бурахылды. Јени јаранан мүстәгил Азербайҷан Демократик Чүмһуријјәти тәдрис ана дилиндә олан мәктәбләри бәрпа етди. Мейдијә хошбәхтлик нәсиб олду. О, мадди чәтинлик чәксә дә 1919-чу илдә 16 јашында мүстәгил Азербайҷан Дөвләтинин милли ибтидаи мәктәбинин илк мәзунларындан иди. Лакин чох чәкмәди ки, милләт балаларынын мүстәгил Азербайҷан Чүмһуријјәтинә хидмәт етмәк арзулары көзләриндә галды. 1920-чи илин апрелиндә Совет Русијасы империјасынын ганичән гырмызы орду дәстәләри Азербайҷаны ишғал етди, мүстәгил Азербайҷан дөвләтини девирди. Азербайҷанда Совет һөкүмәти јаранды. Јерли халгы наразы салмамаг үчүн мәктәбләрин ана дилиндә олмасы давам етдирилди, савадсызлығын арадан галдырылмасы үчүн бир сыра тәдбирләр һәјата кечирилмәјә башланды. Бу заман кәнч Мейди һәвәслә мэдәни гуручулуғ ишләринә киришир. 1920-чи илин нојабрындан доғма Дашкәсән кәндиндә гираәт комасынын мүдирини кими мүхтәлиф мэдәни тәдбирләр һәјата кечирмәјә башлајыр. Лакин Мейди мүәл-

лим олмаг, миллэт балаларына дэрс демэк, билик өјрэтмэк арзусундан эл чэкэ билмир. Алты ајлыг педагожи курсларын ачылмасы онун арзусуну јеринэ јетирмэјэ имкан јарадыр. Кэнч Мейди бөјүк һавэслэ Чэбрајылдакы педагожи курса дахил олуб, орада охујур. Педагожи курсу битирдикдэн сонра мүәллим кими Дашкэсэндэ доґма кэнд мәктәбиндэ ишләмэјэ башлајыр. Азәрбајчанда совет тәдрис илинин икинчи или Мейди мүәллимин педагожи фәалијјәтинин башланғыч или олур. О, 1921-чи илин октјабр ајыны—ушағлығындан гәлбиндэ бәсләдији мүәллим олмаг арзусуна чатдығы һәмнин ајы һәм дэ сонракы бүтүн уғурлу педагожи фәалијјәтинин тәмәли һесаб едәрэк һәмнишә севинч һисси илә хатырларды. О замандан башлајараг кэнч Мейди өмрүнү сонсуз мәнәббәтлэ, бөјүк марагла мүәллимлик ишинэ һәср едир. Мүдири олдуғу биринчи дәрәчәли мәктәбдә тәлим-тәрбијә ишини јүксәк сәвијјәгә галдырыр. Кәндли балаларыны севә-севә, әзизләјә-әзизләјә мәктәбә чәлб едир, онлар үчүн дәфтәр-китаб, кағыз-гәләм тапыб кәтирир, чидди-чәндлэ онлара савад өјрәдир, көврәк, кичик үрәкләрә әсил мүәллим үрәјинин нәһајәтсиз мәнәббәтиндән пәј верир. Мейди мүәллим һәм өјрәдир, һәм дэ өјрәнир. Өзүнүтәһсиллэ чох чидди мәшғул олур. Әлинә дүшән китаблары ачкөзлүклә охујур, пешә савадыны артырыр, Аз кечмәмиш өз ишиндә бөјүк мүвәффәгијјәт газаныр. 1923-чү илин февралында Азәрбајчан Халг Маариф Комиссарлығынын инспектору, көркәмли мариф хадими Ч. Чуварлы Мейди Мейдизадәнин мүдир олдуғу биринчи дәрәчәли мәктәбдә јохлама апарыр вә бу мүвәффәгијјәтләрин шаһиди олур. Јүксәк тәдрис нәтичәсинә көрә гәзанын 6 мүәллимини, о чүмләдән кэнч мүәллим М. Мейдизадәни мүкафатландырырлар.

Артыг мүәјјән педагожи тәчрүбәјә вә нәзәри һазырлыға јијәләнмиш Мейди мүәллимдә јени арзу ојаныр: там педагожи тәһсил алмаг.

1923-чү илин мајында Чэбрајыл гәзасындан Бакыја үч ајлыг али педагожи курса једди мүәллим көндәрилик. Онлардан бири Мейди Мейдизадә иди. Лакин бу курс да онун өјрәимәк тәләбатыны өдәмир. Бураны битирән, кими Гәза Халг Маариф Шәбәсинин ичазәси илә Азәрбајчан Дөвләт Педагожи Институтунун һазырлыг курсуна дахил олур. Һазырлыг курсунун сонунда имтаһан верәрәк физика-ријазијјат фәкүлтәсинин I курсуна гәбул едилер. Али тәһсил Мей-

ди Мейдизадәнин истәр физика вә ријазијјат елмләри үзрә, истәрсә дә идеја-мәнәви сәвијјәчә инкишафына күчлү тәһсил көстәрир. О, институтун ичтимаи һәјатында фәал иштирак едир, тәләбә нүмајәндәси кими формалашыр.

1926-чы илдән сонра Мейди Мейдизадәнин мүәллимлик фәалијјәтинин икинчи мәрһәләси башланыр. О, али тәһсилли физика вә ријазијјат мүәллими кими Чэбрајыл гәзасынын Гарјакин (индики Фүзули) шәһәриндәки икинчи дәрәчәли мәктәбдә (орта тәһсил верән мәктәб—ред.) педагожи ишини давам етдирир.

М. Мейдизадә јалһыз тәдрис-методик ишләрлә дејил, үмумпедагожи проблемләрлә марагланыр. Буна көрә дә Гәза методбүросунун сәдрлијини дә рәсми олараг она тапшырырлар. О, мүәллим ишләмәклә бәрәбәр, Гәза методик мәркәзинә бөјүк һавэслә вә мәнәрәтлә рәһбәрлик едир. Мүәллимләр арасында, гәза мүәллимләринин конфрансларында, ајры-ајры мәктәбләрдә үмумпедагожи вә методик истигамәтләрдә иш апарыр, сәһбәтләр кечирир. О, ибтидан мәктәбләрин јени програмлары, тәлим методлары, мәктәбин һәјәтлә әлағәси вә о дөврүн дикәр актуал проблемләри һагғында көстәришләри илә гәза мүәллимләринин ишинә методик јардым көстәрир. Гәзада олдуғу кими Республика Халг Маариф Комиссарлығында да М. Мейдизадәнин педагожи вә ичтимаи фәалијјәти јүксәк гијмәтләндирилир. 1930-чу илин мартында ону Азәрбајчан Халг Маариф Комиссарлығынын Ичтимаи Тәрбијә Баш Идарәсинин елми катиби вә Халг Комиссарынын биринчи мүавини Ајна Султанованын көмәкчиси тәјин едиләр. Лакин М. Мейдизадә бу вәзифәдә чох галмыр. Елми-педагожи ишә бөјүк мараг ону мәзуну олдуғу Азәрбајчан Дөвләт Педагожи Институтунун аспирантурасына кәтирир. 1931-чи илин сентјабрындан онун елми-педагожи фәалијјәти башлајыр. О, В. И. Ленин адына (индики Н. Туси адына—ред.) АПИ-дә педагогикадан мүһазирәләр охујур.

Елми-педагожи фәалијјәтинин, ичтимаи ишләрдәки фәаллығыны кетдикчә кенишләндирир. Педагогика тарихинә, мүәсил тәлим-тәрбијә мәсәләләринә аид мәгаләләрлә дөврү мәтбуатда чыхыш едир. 1941-чи илдә ибтидан тәһсил мазмунуна һәср едилмиш һәмизәдлик диссертасијасыны мүвәффәгијјәтлә мүдафнә едир. 1942-чи илин сентјабрындан 1946-чы илин ијунуна гәдәр исә Совет ордусу сыраларында хидмәтдә

олур, фашист ишғалчыларына гаршы мұбаризәдә ганлы дө-
жүшләрде иштирак едир.

М. Мехдизадә ордудан тәрхис едилдикдән сонра В. И. Ле-
нин адына АПИ-дә елми-педагожи фәалијјәтини давам ет-
дирир. Оун өмрүнүн 30 или мәнз бу али тәһсил очағы илә
бағлы олмушдур. О, бурада мұхтәлиф вәзифәләр дашымыш,
докторлуг диссертасијасы мұдафиә етмиш (1956-чы ил), пе-
дагогика профессору елми адыны алмыш, кафедра мұдири,
декан, елми ишләр үзрә директор мұавини, директор (рек-
тор—ред.) вәзифәләриндә чалышмышдыр. 1952-чи илдән исә
Азәрбајчан Республикасынын Маариф Назири вәзифәсинә
тәјин олунмуш вә 23 илдән артыг мүддәтдә республиканын
халг маарифинә рәһбәрлик етмишдир. Көксүндә һәмишә әсл
мүәллим үрәји кәздирән М. Мехдизадәнин назир ишләдији
дөврү оун педагожи фәалијјәтинин јени мәрһәләси адлан-
дырсаг, јәгин ки, сәһв етмәрик. М. Мехдизадә назир олдуғу
мүддәтдә халг маарифимизин инкишафына бөјүк тәшкилат-
чылыг әмәји сәрф етмишдир. О, тәһсилин јүксәк пешәкар-
лыг сәвијјәсиндә, елми әсасларла тәшкили вә идарә едилмә-
си саһәсиндә әсл нүмунә кәстәрмишдир. Оун проблемләрин
һәллиндә ишә бәләдликлә јанашмасы, сәбрили, тәмкинли ол-
масы, шәхси кејфијјәтләри илә мүдриклик, сафлыг, тәмиз-
лик, ишкүзарлыг нүмунәси кәстәрмәси халг тәһсили саһәсин-
чалышан дикәр ишчиләрин дә бу кејфијјәтләрә јијәләнмәси-
нә тәһсил кәстәрирди.

Зәһмәтсәвәрлик вә хүсуси габилијјәт саһиби олмаг Мех-
ди мүәллим үчүн гоша ганад олуб, ону зирвәдән-зирвәјә
учуруб. О, ади кәнд мүәллими оlanda да, методист кими та-
нынанда да, Педагожи Институтун ректору сәвијјәсинә гал-
ханда да, назир ишләјәндә дә педагожи елмләр доктору, про-
фессор елми дәрәчәси вә ады аланда да, Педагожи Елмләр
Академијасынын һәгиги үзвү оlanda да (1967), садәлији,
тәвәзәкарлыгы, мейрибанлыгы, өзүнә гаршы тәләбкарлыгы
илә сечилмиш, мүәллимләрин вә халг тәһсили ишчиләринин,
алим һәмкарларынын һөрмәт вә еһтирамына лајиг көрүл-
мүшдүр. О, хидмәти ишини ичтимай вә елми-педагожи фәа-
лијјәти илә мәрһәтлә әлагәләндирмиш, фәалијјәтинин баш
мәгсәдини педагожи елминә вә халг тәһсилинин инкишафы-
на хидмәтдә көрмүшдүр. О, тәһсил үзрә бејнәлхалг әлагә-
ләрин инкишафы саһәсиндә дә бөјүк ишләр апармышдыр.
1961—1964-чү илләрдә ЈУНЕСКО-нун тәһсил үзрә комите-

ләриндән биринин үзвү олмуш, инкишаф етмәкдә олан дүн-
ја өлкәләриндә халг маарифи гуручулуғу тәчрүбәсинин ја-
јылмасында фәал иштирак етмишдир. Полшада, Нолланди-
јада, Франсада, Африка өлкәләриндә вә дикәр јерләрдә пе-
дагожи елминин наилијјәтләринин бәһрәләриндән даныш-
мышдыр.

Көркәмли маариф хадими вә ичтимай хадим кими таны-
нан М. М. Мехдизадә Азәрбајчан педагожи елминин инки-
шафында хүсуси мәрһәлә тәшкил едир. О, 50 иллик елми ја-
радычылыг фәалијјәтиндә тәһсилин тарихи, нәзәри вә әмәли
проблемләрини диггәтлә арашдырмыш, Азәрбајчан педагожи
елминин инкишафына күчлү тәһсил кәстәрмишдир. Оун рес-
публикамызда мәктәб гуручулуғу, халг маарифинин тәшки-
ли, тәһсилин мәзмунунун, тәһлим методларынын тәкмилләш-
дирилмәси, тәрбијәви ишләрин сәмәрәлилијјинин артырылма-
сы, халг маарифинин идарә едилмәсинин јүксәлдилмәси са-
һәсиндәки тәдгигатлары педагожи ичтимайјјәт арасында ке-
ниш јајылмыш, әмәли тәтбиги нәтичәләри илә фајда вер-
мишдир. Академик М. Мехдизадәнин елми чыхышлары Пе-
дагожи Елмләр Академијасынын мұшавирә вә јығынчагла-
рында, елми шураларда, республика елми-практик конфранс-
ларында, халг маарифи ишчиләринин мұшавирәләриндә дә-
рин мәзмунду, елмилији, истигамәтвәричилији илә диггәти
һәмишә чәлб етмиш, «Азәрбајчан мәктәби», «Советскаја пе-
дагогика», «Народноје образованије» вә дикәр журналларда,
топлуларда дәрч едилмиш мәгаләләри фајдалылығы илә се-
чилмишдир.

Академик М. Мехдизадәнин «Азәрбајчанда совет мәктә-
бинин тарихинә даир хүласәләр» (Азәрбајчан вә рус диллә-
риндә, Бақы, 1959; Москва, 1962), «Азәрбајчан халг маарифи
јени јүксәлишдә» (Бақы, 1967), «Азәрбајчанда халг маари-
финин сүр'әтли инкишафы» (Азәрбајчан вә рус дилләриндә,
Бақы, 1980), «Мәктәбдә тәһлим-тәрбијә ишинин тәкмилләш-
дирилмәси јоллары» (Бақы, 1982) кими ири һәчмли моногра-
фијалары вә јүздән артыг китабча, журнал мәгаләси Азәр-
бајчан педагогикасы елминдә самбаллы јер тутан әсәрләр-
дир.

Алимин «Мәктәбдә тәһлим-тәрбијә ишинин тәкмилләш-
дирилмәси јоллары» монографијасы мәктәблиләрин фәал һә-
јат вә идрак мөвгеји мәсәләләринин, оңларда ичтимай вә әмәк
фәаллығынын формалашдырылмасы јолларынын, тәһлим ме-

тодларынын тәкмилләшдирилмәси вә шакирдләрин мүстәгил ишинин сәмәрәли тәшкили тәчрүбәсини кениш шәкилдә әкс етдирир.

Академик М. М. Мейдизадә елми мараг даирәси кениш олан алимләрдән иди. Оун елми әсәрләринин бир гисми Азәрбајчанда 1920-чи илә гәдәрки мәктәб гуручулуғу мәсәләләринә, тәһсилин тәшкилинә, ајры-ајры педагогларын педагожи фәалијјәтинин өјрәнилмәсинә һәср едилмишдир. XIX әсрдә вә XX әсрин әввәлләриндә дә Азәрбајчанда педагожи фикир, мәтбуат вә тәлим рус дилиндә олан мәктәбләрин тарихи, тәһсилин мәзмуну вә диқәр мәсәләләрлә әлагәдар елми-тәдгигат нәтичәләриндән јалныз Азәрбајчанда дејил, Русијада нәшр едилән педагожи фикир вә мәктәб тарихинә аид елми нәшрләрдә, очеркләрдә кениш истифадә едилмишдир. О, илк дәфә олараг Азәрбајчанда вә еләчә дә Чәнуби Гафгазда фәалијјәт көстәрән тәлим рус дилиндә олан мәктәбләри рус мәктәбләри адландырмаш, онун ачылмасыны чар Русијасынын сијаси мәгсәдләри, истилачылыг нијјәти илә әлагәләндиришишдир. Ејни заманда, рус мәктәбләринин ојнадығы мүтәрәгги ролуну да көстәрмишдир.

М. Мейдизадә көркәмли педагог Рәшид бәј Әфәндијевин һәјаты вә педагожи фәалијјәтинин тәдгиги сәһәсиндә дә әвәсиз хидмәт көстәрмишдир.

Алимин ән бөјүк хидмәтләриндән бири Азәрбајчанда мәктәб тарихинин 1920-чи илдән сонракы дөврүнүн өјрәнилмәси илә бағлыдыр. Хүсусилә әсримизин 20—30-чу илләриндәки тәһсил гуручулуғу ахтарышлары, биринчи вә икинчи дәрәчәли мәктәбләрдән ваһид әмәк политехник мәктәбләрә доғру инкишаф, мүхтәлиф тәлим методларынын тәтбиги, комплекс програмлар вә диқәр мүһүм педагожи мәсәләләрин һәлли онун тәдгигатларынын апарычы голларыны тәшкил едир.

Академик М. Мейдизадәнин әсәрләринин хејли гисми билаваситә тәлимин тәшкили, дәрсин гурулмасы вә апарылмасы, ајры-ајры фәнләрин өјрәнилмәси механизминин ачылмасына, тәлим-тәрбијә просесинин педагожи усталыгла, јарадычылыгла гурулмасындан ирәли кәлән диқәр мәсәләләрин шәрһинә аиддир. О, өз әсәрләри илә дөврүнүн педагожи салнамәсини јаратмыш, тәһсил гуручулуғу тарихини јазмышдыр. Оун Азәрбајчанда мәктәб иши тәчрүбәсиндән бәһс едән монографијасы башга мүәллифләрлә бирликдә 1984-чү

илдә ЈУНЕСКО хәтти илә инкилис, франсыз, рус вә диқәр дилләрдә нәшр едилмишдир.

М. Мейдизадәнин тәдгигатларынын бир гисми габагчыл мүәллимләрин иш тәчрүбәсинин өјрәнилмәси, үмумиләшдирилмәси вә јайылмасы илә сых бағлыдыр. О, тәлимин техники васитәләриндән истифадәјә, тәлимин һәјатла, тәсәррүфат гуручулуғу илә әлагәләндирилмәсинә, шакирдләрин пешәјөнүмү ишинә, мәктәбдә тәдрис едилән дилләрин мүкәммәл өјрәдилмәси мәсәләләринә хүсуси диғгәт јетирирди. Тәсадүфи дејилдир ки, онун апардығы һәр бир коллекија ичласы педагожи иш сәһәсиндә нәјисә үмумиләшдирир, нәјисә өјрәдир, нәјисә прогнозлашдырырды. М. Мейдизадә өз әтрафында чохсајлы јарадычы мүәллимләри, педагог алимләри, методистләри бирләшдиришиди. Һәр ај чағырдығы кениш елми јығынчагларда әввәлчә өз һәмкарларыны динләр, сонра исә өзүнүн јени педагожи идејалары илә онлары таныш едәрди. Заһид Шөјүбов, Мустафа Саламов, Мәһәр Гулијев, Һумај Нәсәнзадә, Мустафа Мустафајев, Сона Тағыјева, Зара Сафарова, Римма Һәнифәјева, Раиса Таһирова, Зәрбәли Сәмәдов кими адлы-санлы мүәллимләр, мәктәб рәһбәрләри, Әзиз Әфәндизадә, Јәһја Кәримов, Јусиф Талыбов, Бәшир Әһмәдов, Заһид Гаралов, Видади Хәлилов, Зәһра Әлијева, Әјјуб Имамәлијев кими мәшһур методист вә педагоглар онун педагожи мәктәбиндән гидаланараг јени-јени уғурлар газаныр, јарадычылыг ахтарышлары апарырлар.

Бу сәтирләрин мүәллифи дә Мейди Мейдизадә «дәрсләриндә иштиракчы олдуғу үчүн өмрү боју она миннәтдар олачагдыр.

М. Мейдизадә тәдгигатларынын диқәр бир гисмини онун халг маарифинин идарә едилмәсинә һәср едилмиш әсәрләри тәшкил едир. О, бу сәһәдә јалныз Азәрбајчанда дејил, Русијада, Украјнада, Белорусијада, Орта Асијада, Балтикјаны вә диқәр республикаларда һамынын һесаблашдығы тәдгигатчылардан сајылырды. Русијада тәһсилин инкишафында хүсуси хидмәти олан М. Прокофјев мәрузә вә чыхышларында, мәгаләләриндә М. М. Мейдизадәнин адыны көркәмли педагогларын илк сырасында чәкәрди. Дүнја шөһрәтли педагоглардан М. Скаткин, И. Лернер, М. Махмутов, А. Измајлов, М. Ф. Шабајева вә башгалары онунла достлуғ әлагәләри сахлајыр, Азәрбајчанда тәлим-тәдрис иши илә онун әсәрләри васитәси илә таныш олурдулар.

М. Мейдизадэ тәһсилнн мазмунунун дөврүн социал, игтисади, елми, техника тәләбатына чаваб вермәсинә хусуси диггәт јетирәрди. О, тәдрис планларынын, фәнн програмларынын, дәрсликләрин јүксәк кејфијјәтлә, елми-педагожи әсадарла јарадычлыгына, тәһсил очагларынын бу дөвләт сәнәдләри илә вахтында тәһиз олунмасына һәмишә сәј едәрди. Тәсадүфи дејилдир ки, онун јарадычылығында дәрслик јаратмағ фәалијјәти ајрыча јер тутур. Онун јахындан иштиракы вә мүәллифлији илә һазырланмыш ики һиссәдән ибарәт «Педагогика» дәрслији 1941, 1958—1959-чу илләрдә нәшр едилмиш, узун илләр азәри түркү тәләбәләринин истифадә етдији јеканә дәрс вәсаити олмушдур. О, јүксәк ихтисаслы елми-педагожи кадрларын јетишмәси үчүн дә әлиндән кәләни әсиркәмәмишдир. Онун рәһбәрлији илә бир нечә докторлуг вә намизәдлик диссертасијасы мүдафиә едилмишдир. Москва, Тбилиси, Бақы вә дикәр шәһәрләрдәки елм вә тәһсил очагларынын елми шураларында мүдафиә едилән намиәдлик вә докторлуг диссертасијаларына оппонент олмушдур.

М. Мейдизадэ 1980-чи илдән тәгаүдә чыхарағ сырф елми јарадычылығ ишинә гошулмушду. Аз мүддәтә мәктәбли шәхсијјәтинин һәртәрәfli инкишафындан бәһс едән монографијасыны чап үчүн Москванын «Педагогика» нәшријјатына тәгдим етмишди. 1982-чи илдә Бақыда «Маариф» нәшријјатында тәһим-тәрбијә ишинин тәкмилләшдирилмәси јолларындан бәһс едән ири һәчмли монографијасы нәшр едилмишди. Азәрбајчан педагожи фикир антолокијасынын редаксија һејәтиндә китабын кириш мәгаләсини јазмаға башламышды. «Азәрбајчанда мәктәб тәһсили вә педагожи фикрин инкишафы» адлы әсәрини бөјүк һәвәслә јазырды. О, Азәрбајчан Елми-Тәдгигат Педагожи Елмләр Институтунун елми мәсләһәтчиси кими елми-тәдгигат проблемләринин сечилмәси вә планлашдырылмасында јахындан иштирак едир, кәнч алимләрә мәсләһәтләр верир, халғ маарифинин вә педагожи елмин актуал мәсәләләри илә әлағәдар тәдбирләрин тәшкилиндә вә кеңирилмәсиндә фәаллығ көстәрир, о заманкы ССРИ ПЕА-нын мүхтәлиф комиссијаларына рәһбәрлик едирди. Лакин амансыз өлүм бөјүк алимин јарадычылығ ахтарышларыны давам етдирмәјә имкан вермәди. О, 1984-чү илин мај ајынын 1-дә дүнјасыны дәјишди, әбәдилик дүнјасына говушду. О, өз иштиракы илә һазырланан Азәрбајчан

педагожи фикри антолокијасына педагожи фикримизин көркәмли нүмајәндәси кими дахил олду.

Илк дөфә Республика Елми-Педагожи Китабханасы тәрәфиндән тәртиб едилмиш бу библиографик көстәричи көркәмли педагог-алимин 90 јашына вә Азәрбајчанын педагожи ичтимаијјәтинә бөјүк әрмағандыр.

Бу күн 90 јашлы мүдриқ Мейди мүәллимлә мәһнән бир даһа көрүшүр, саф су кими тәмиз, бұллур кими парлағ шәхсијјәтин зәнкин мәһнәвијјаты гаршысында баш әјирик. Руһун 'шад олсун,—дејирик,—устад! Сәнин јаратдығларындан јарадылан бу китаб ад күнүнә јетирмәләриндән бир әрмағандыр. Сән биздән узағлашдығча биз сәнә јахынлашырығ. Сәнин чисмән јохлуғуну дүјдүгча варлығына еһтијачымызы даһа чоһ һисс едирик. Тәсәллимиз әсәрләриндир, јаратдығларындыр. Бу күн сәнин руһунла биркә онларын башына топлашмышығ, сәнин 90 иллик јубилејини кеңиририк.

90 јашын мүбарәк! Өмрүн мәһналы һәјатыны һәср етдијин милләтинин өмрүнә говушуб гәринәләрчә, әсрләрчә узун олсун, УСТАД!

ӘЖДӘР АҒАЈЕВ

I. КИТАБЛАРЫ

а) Азәрбајчан дилиндә

1. Педагогика: Али мәктәпләр үчүн дәрс вәсаити (әлжамасы һүгүгунда).—Б.: ХМК нәшри, 1941.—142 с. С. Хәлилов вә Д. Мустафајева илә бирликдә.

2. Мәктәб гуручулуғу саһәсиндә наилијјәтләримиз (Азәрбајчан ССР сијаси вә елми биликләри јајан чәмијјәт)—Б.: Н. Ј. Ј., 1957.—48 с.

Мүндәричат: Ингилабдан әввәл Азәрбајчанда халг маарифинин ағыр вәзијјәти—Бөјүк Октябр Сосиалист Ингилабынын гәләбәси вә Азәрбајчанда совет мәктәби тәшкил етмәк чәһдләри—Азәрбајчанда совет һакимијјәтинин гәти гәләбәси, совет мәктәбләринин јаראдылмасы вә сүр'әтлә инкишафы—Мәктәб гуручулуғу саһәсиндәки наилијјәтләримиз.

3. Педагогика: Али мәктәб тәләбәләри үчүн дәрс вәсаити, 2 чилддә, ч. 1—Б.: АПИ нәшри, 1958.—200 с. М. Мурадханов, Т. Әфәндијев вә И. Вәлиханлы илә бирликдә.

4. Педагогика: Али мәктәб тәләбәләри үчүн дәрс вәсаити, 2 чилддә, ч. 2.—Б.: АПИ нәшри, 1959.—215 с. М. Мурадханов, Т. Әфәндијев вә И. Вәлиханлы илә бирликдә.

5. Азәрбајчан совет мәктәбинин тарихинә даир хүласәләр.—Б.: Азәрнәшр, 1958.—327 с.

Мүндәричат: Бир нечә сөз—Азәрбајчанда совет һакимијјәтинин гәти гәләбәси вә совет мәктәбинин тәшкили—Азәрбајчан совет мәктәби халг тәсәррүфатынын бәрпасы дөврүндә (1920—1927)—Азәрбајчан совет мәктәби халг тәсәррүфатынын јенидән гурулмасы дөврүндә (1927—1931-чи илләр)—Азәрбајчан совет мәктәби халг тәсәррүфатынын јенидән гурулмасынын баша чатдырылмасы вә сосиализмин мөһкәмләндирилмәси дөврүндә (1931—1941)—Азәрбајчан совет мәктәби Бөјүк Вәтән Мүһарибәси дөврүндә (1941—1945)—Азәрбајчан совет мәктәби сосиализм чәмијјәтинин мүһарибәдән сонракы инкишаф дөврүндә (1945—1955).

6. Орта мәктәб шакирдләринин әмәк тәрбијәси һаггында (Азәрбајчан ССР сијаси вә елми биликләри јајан чәмијјәт)—Б.: Н. Ј. Ј., 1959.—40 с.

Мүндәричат: Әмәк тәрбијәсинин вәзифәләри—Әмәк тәрбијәсинин әсас вәситәләри—Әмәк тәрбијәсинин принципләри—Әмәк тәрбијәсинин тәшкили формалары.

7. Азәрбајчан мәктәбләри јенидән гурулма јолларында.—Б.: Азәртәдриснәшр, 1960.—69 с.

Мүндәричат: Сәккизиллик үмуми тәһсилин һәјата кечирилмәси бөјүк дөвләт әһәмијјәти олан вәзифәдир—Интернат-мәктәбләрә чох диггәт јетирилмәлидир—Орта мәктәбләрин јенидән гурулмасыны вахтында баша чатдырмаг вә орта тәһсили даһа да кенишләндирмәк мүһүм вәзифәдир—Тәһсинин мөһсулдар әмәклә бирләшдирилмәси—мәктәбин јенидән гурулмасында әсас мәсәләдир—Үмуми вә политехник тәһсилин сәвијјәсини јүксәлтмәк—мәктәбин јенидән гурулмасында башлыча вәзифәләрдән биридир—Јени инсан тәрбијә едилмәлидир—Мәктәбин мадди-тәдрис базасыны мөһкәмләдәк.

8. Мәктәбдә тәһсин-тәрбијә ишинин јенидән гурулмасынын бәзи мәсәләләри.—Б.: Азәртәдриснәшр, 1961.—164 с.

Мүндәричат: Тәһсини шакирдләрин мөһсулдар әмәји илә бирләшдирмәк һаггында—IX—XI синифләрдә истәһсалат тәһсини—Дәрсдә шакирдләри фәаллашдырмаг һаггында—Политехник тәһсинин вәзифәләри вә јоллары—Әмәк тәһсини вә онун дидактик әсаслары—Әмәк тәрбијәси һаггында.

9. Сов.ИКП XXII гурултајынын гәрарлары вә мәктәб тәһсини саһәсиндә вәзифәләримиз.—Б.: Азәртәдриснәшр, 1962.—56 с.

Мүндәричат: Шакирдләрин үмуми вә политехник тәһсин сәвијјәсини јүксәлтмәк ән мүһүм вәзифәдир—Истәһсалат тәһсинини јахшылашдырмаг башлыча вәзифәдир.

10. Мүасир дәрсә верилән тәләбләр.—Б.: Н. Ј. Ј., 1971.—39 с.

11. Дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары: Республика елми-практик конфрансында мәрузә.—Б.: Н. Ј. Ј., 1979.—59 с.

12. Азәрбајчанда халг маарифинин сүр'әтли инкишафы.—Б.: Маариф, 1980.—256 с. Т. Ә. Аллаһвердијев вә Т. Н. Әлијевлә бирликдә.

Мүндәричат: Мәктәб тәһсининин чошгун инкишафы—Тәһсинин јени мәзмунуна кечилмәси—Республиканын милли

мәктәбләриндә рус дили тәдриси вә өјрәнилмәси—Дәрсин тәкмилләшдирилмәси вә тә'лим методларынын јениләшдирилмәси—Мәктәблиләрдә фәал һәјат мөвгејинин формалашдырылмасы—Мәктәбәгәдәр јашлы ушагларын ичтимаи тәрбијәси һаггында—Мәктәбләрин тәдрис-мадди базасы—Педагожи кадрлар—Азәрбајчан ССР-дә педагожи фикрин инкишафы.

13. Үмүмтәһсил мәктәбләриндә тә'лим-тәрбијә просесинин тәкмилләшдирилмәси јоллары.—Б.: Маариф, 1982.—384 с.

Мүндәричат: Мәктәблиләрин фәал һәјат мөвгејинин формалашдырылмасы—Тә'лимин методларынын јениләшдирилмәси—Шакирдләрин идрак фәаллығы мөвгејинин формалашдырылмасы—Шакирдләрин мүстәгил иши—Фәнләрарасы элагәни тәкмилләшдирмәк јоллары—Тә'лим просесинин типләри—Дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары—Мәктәблиләрдә ичтимаи-сијаси фәаллыг мөвгејинин формалашдырылмасы—Мәктәблиләрин эмәк фәаллығы мөвгејинин формалашдырылмасы.

б) Рус дилиндә

14. Школы Азәрбајджана на путях перестройки.—Б.: Азәручпедгиз, 1960.—65 с. Азәрбајчанын мәктәбләри јенидәнгурма јолларында.

Содержание: Осуществление восьмилетнего всеобуча — задача большой государственной важности—Школам-интернатам уделять максимум внимания—Соединение обучения с производительным трудом—центральный вопрос перестройки школы—Повысить уровень общего и политехнического образования—одна из главных задач перестройки школы— Воспитать нового человека—Укреплять учебно-материальную базу школ—Правильная расстановка педагогических кадров и рациональное их использование—залог успешной перестройки школы.

15. Очерки по истории советской школы в Азәрбајджане (1917—1961).—М.: Изд-во АПН. РСФСР, 1962.—301 с. Азәрбајчан совет мәктәбинин тарихи очеркләри.

Содержание: Установление Советской власти в Азәрбајджане и начало строительства новой школы (1917—1920 гг.)— Советская школа Азәрбајджана в период восстановления народного хозяйства и начала борьбы за социалистическую индустриализацию и коллективизацию сельского хозяйства—Школы Азәрбајджана в годы развернутого наступления социализма и дальнейшего укрепления социалистического общества—Азәрбајджанская советская школа в период Великой Отечественной Войны—Школы Азәрбајджана в период послевоенного развития социалистического общества—Современное состояние и перспективы дальнейшего развития школьного образования в Азәрбајджане.

16. Школьное образование в Азәрбајджанской ССР на новом подъеме.—Б.: Маариф, 1967.—21 с. Азәрбајчан ССР-дә мәктәб тәһсилә јени јүксәлишдә.

Содержание: О школьной сети и контингенте учащихся—О сдвигах и нерешенных вопросах в учебной работе школ—О некоторых вопросах преподавания родного языка и литературы в школах—О некоторых вопросах преподавания русского языка в школах—О трудовом и политехническом обучении в школах—О повышении эффективности урока—О всестороннем воспитании школьников—Особо об эстетическом и физическом воспитании учащихся—Об учительских кадрах.

17. О требованиях к современному уроку.—Б.: Б. и., 1970.—37 с. Мүасир дәрсә верилән тәләбләр һаггында.

18. Пути совершенствования урока: Доклад на республиканской научно-практической конференции.—Б.: Б. и., 1979.—58 с. Дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары.

19. Расцвет народного образования в Азәрбајджане.—Б.: Маариф, 1980.—271 с. Азәрбајчанда халг маарифинин чәккләнмәси.

Содержание: Бурный расцвет школьного образования—Переход на новое содержание обучения—Преподавание и изучение русского языка в национальных школах республики—Совершенствование урока и модернизация методов обучения—Формирование активной жизненной позиции школьников—Трудовое обучение и воспитание школьников—Об общественном воспитании детей дошкольного возраста—Учеб-

но-материальная база школ—Педагогические кадры—Развитие педагогической мысли в Азербайджане.

20. Образование взрослых в СССР: Текст книги на трех языках: русском, английском и французском.—М.: Б. и., 1960.—88 с. ССРИ-дә јашлыларын тәһсил: Китабдакы мәтн үч дилдә: рус, инкилис вә франсыз дилләриндә верилмишдир.

Китабда мүәллифин фамилијасы көстәрилмәмишдир.

в) Инкилис дилиндә

21. ССРИ-дә јашлыларын тәһсили.—М., 1960.—с. 63—88.

22. Халг тәһсилинин инкишафында Совет Азәрбајчанынын тәчрүбәси.—М.—Парис: Прогрес, 1984.—с. 250. К. Әлијев, Р. Аваков, А. Атакишијев, Е. Исмајылов илә бирликдә.

Мүндәричат:

СОВЕТ АЗӘРБАЈЧАНЫНДА ХЛГ ТӘҺСИЛИ СИСТЕМИНИН ВӘ ТӘЛИМИНИН ТӘШҚИЛИ.

Јени мәктәб системинин мејдана кәлмәси—савадсызлыгын ләғви.—Үмуми сәккизиллик ичбари тәһсил—Милли тәһсил системинин јаранмасы.—Јүксәк ихтисаслы кадр һазырлығы илә игтисади инкишафын әлагәси.

МҮАСИР МӘРҲӘЛӘДӘ АЗӘРБАЈЧАНДА ХАЛГ ТӘҺСИЛИ ВӘ ТӘЛИМИН ТӘРҚИБИ.

«Ҳамыја орта тәһсил» принципинин һәјата кечирилмәси.—Јүксәк ихтисаслы кадр һазырлығына елми-техники инкишафын тәсири.—Мәһсулдар әмәклә али тәһсил арасында гаршылыгы әлагә.—Совет Азәрбајчанында халг тәһсилинин инкишафы тәчрүбәсинин бејнәлхалг аспектләри.

23. ССРИ-дә јашлыларын тәһсили.—М., 1960.—с. 33—60.

24. Халг тәһсилинин инкишафында Совет Азәрбајчанынын тәчрүбәси.—М.—Парис: Прогресс, 1984.—с. 250. К. Әлијев, Р. Аваков, А. Атакишијев, Е. Исмајылов илә бирликдә.

Мүндәричат:

СОВЕТ АЗӘРБАЈЧАНЫНДА ХАЛГ ТӘҺСИЛИ СИСТЕМИНИН ВӘ ТӘЛИМИНИН ТӘШҚИЛИ.

Јени мәктәб системинин мејдана кәлмәси—савадсызлыгын ләғви.—Үмуми сәккизиллик ичбари тәһсил.—Милли тәһсил системинин јаранмасы.—Јүксәк ихтисаслы кадр һазырлығы илә игтисади инкишафын әлагәси.

МҮАСИР МӘРҲӘЛӘДӘ АЗӘРБАЈЧАНДА ХАЛГ ТӘҺСИЛИ ВӘ ТӘЛИМИНИН ТӘРҚИБИ.

«Ҳамыја орта тәһсил» принципинин һәјата кечирилмәси.—Јүксәк ихтисаслы кадр һазырлығына елми-техники инкишафын тәсири.—Мәһсулдар әмәклә али тәһсил арасында гаршылыгы әлагә.—Совет Азәрбајчанында халг тәһсилинин инкишафы тәчрүбәсинин бејнәлхалг аспектләри.

II. ДӨВРҮ МӘТБУАТДА ЧАП ОЛУНМУШ ӘСӘРЛӘРИ.

1. Азәрбајчан дилиндә.

25. Тәрбијә, тәһсил вә тәлим тарихи инкишафы || Азәрб. мәктәби.—1974.—№ 2.—с. 34—40.

26. Тәрбијәнин ролу һаггында || Азәрб. мәктәби.—1974.—№ 3.—с. 30—36.

27. Педагожинин фәлсәфи әсаслары || Азәрб. мәктәби.—1947.—№ 5—6.—с. 34—40.

28. Шакирдләрин јаш хүсусијәтләри вә тәрбијә || Азәрб. мәктәби.—1948.—№ 1.—с. 7—14.

29. Дәрс һаггында || Азәрб. мәктәби.—1948.—№ 5.—с. 7—16.

30. Чалышмаларын үмуми әсаслары һаггында || Азәрб. мәктәби.—1949.—№ 1.—с. 19—25.

31. Шакирдләрин билијини јохламаг вә она гнјмәт вермәк || Азәрб. мәктәби.—1949.—№ 2.—с. 55—64.

32. Шакирдләрин ики ил бир синифдә галмасыны тамамилә ләғв етмәли || Азәрб. мәктәби.—1949.—№ 5.—с. 15—26.

33. Тәлим-тәрбијә ишинин сијаси-мәфкурәви сәвијәсини даһа да јүксәлдәк || Азәрб. мүәллими.—1949.—18 авг.

34. Тәлим-тәрбијә ишинин сијаси мәфкурәви вә нәзәри сәвијәсини јүксәлтмәк уғрунда || Азәрб. мәктәби.—1950.—№ 1.—с. 18—26.

35. Ингилабдан эввалки Азербайчанда олан рус мектеб-леринин ролу хаггында || Азерб. мектеби.—1951.—№ 3.—с. 53—64.

36. Тарихи гэрар: [УИК(б)П МК-нын «Ибтидаи вэ орта мектеб хаггында»кы гэрарынын 20 иллижи] || Азерб. мўаллими.—1951.—6 сент.

37. Халг маарифи саһасиндэки наилијјатларимиз || Азерб. мўаллими.—1952.—1 мај.

38. 1951—1952-чи дэрс илинин јекунлары вэ јени дэрс илинин вэзифэлери: (Азербайчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадэнин маариф ишчилэринин август мўшавирэсиндэ мэрүзэси) || Азерб. мўаллими.—1952.—31 ијул.

39. М. Мехдизадэ јолдашын нитги: Азербайчан К(б)П XIX гурултајында || Азерб. мўаллими.—1952.—25 сент.

40. Јени дэрс или вэ вэзифэлэримиз || Азерб. гадыны.—1952.—№ 9.—с. 8—15.

41. Партијамызын тарихи гурултајынын гэрарларыны јеринэ јетирэк || Азерб. мектеби.—1952.—№ 11.—с.—60—67.

42. Мектебэ умумхалг јардымы. || Тэшвигатчы дэфтэрчэси.—1952.—№ 13.—с. 1—11.

43. Азербайчан зијалыларынын јығынчағында М. Мехдизадэнин чыхышы.— || Азерб. мўаллими.—1953.—10 феврал.

44. Халг маарифи органларынын мектеблэрэ рəһбэрлијини күчлэндирмэли: (Азербайчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадэнин шəһэр вэ рајон ХМШ мүдирлэринин республика мўшавирэсиндэ, 15—16 август 1953-чү ил мэрүзэси) || Азерб. мўаллими.—1953.—20 авг.

45. Јени дэрс илиндэ гаршыда дуран вэзифэлэримиз хаггында || Азерб. мектеби.—1953.—№ 9.—с. 6—11.

46. Гејри-рус мектеблэриндэ рус дили тэдрисинин кеј-фијјэтини јахшылашдырмалы || Азерб. мўаллими.—1954.—4 феврал.

47. Мектеб инспекторунун ролуну јуксэлтмэли: (Азербайчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадэнин инспекторларын республика мўшавирэсиндэ чыхышы.) || Азерб. мўаллими.—1954.—25 март.

48. Биркэ тəһсил вэ мəһкəм шакирд коллективи || Азерб. мўаллими.—1954.—12 авг.

49. Азербайчанда умуми орта тəһсилэ кечилмэси тарихинэ даир || Азерб. мектеби.—1954.—№ 11.—с. 21—29.

50. Азербайчан совет мектебинин тарихинэ даир || Азерб. мектеби.—1955.—№ 8.—с. 18—25; 1956.—№ 4.—с. 27—35.

51. Педагожи елмлэр үзрə тэдгигат ишлэрини Сов.ИКП XX гурултајынын тэлəблэри сəвијјэсинэ галдырмалыјыг || Азерб. мектеби.—1957.—№ 1.—с. 6—19.

52. Политехник тəлимин јоллары хаггында бəзи гејд-лэр || Азерб. мектеби.—№ 8.—с. 29—39.

53. Азербайчан совет мектебинин инкишаф јолу || Азерб. мектеби.—1957.—№ 10.—с. 63—76.

54. Халг маарифи јени тэрэгги уғрунда || Азерб. мўаллими.—1958.—1 јанвар.

55. В. И. Ленин халг маарифи хаггында || Азерб. коммунисти.—1958.—№ 4.—с. 23—36.

56. 1917—1920-чи иллəрдə Азербайчанда совет мектеби гурмаг уғрунда кедан мубаризə тарихиндэн || Азерб. мектеби.—1958.—№ 9.—с. 41—49.

57. Мектеб системинин јенидэн тəшкили мəsələləринэ даир бəзи гејдлэр || Азерб. мўаллими.—1958.—9 окт.

58. Мектеб системи ислаһатынын бəзи мəsələləри хаггында || Эдэбијјат вэ инчəsənət.—1958.—20 нојабр.

59. Халг маарифинин јенидэн гурулмасына даир бəзи гејдлэр || Азерб. мектеби.—1958.—№ 12.—с. 41—45.

60. Азербайчанда совет мектебинин јаранмасы вэ инкишафына даир || В. И. Ленин ад. АПИ-нин эсэрлэри.—1958.—чилд 4.—с. 77—93.

61. Тəлимин мəһсулдар эмəклə бирлэшдирилмэсинэ даир бəзи гејдлэр || Политехник тəлим.—1958.—II бурахыл.—с.—3—18.

62. Совет Азербайчанында мектеб тəһсилинин эзэмətли тэрэггиси || Азерб. мектеби.—1960.—№ 4.—с. 21—35.

63. Халг маарифинин бəјүк наилијјатлэри || Азерб. мўаллими.—1960.—24 апр.

64. Маариф органлары рəһбэр ишчилэринин республика мўшавирэсиндэ Азербайчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадэнин мэрүзэси || Азерб. мўаллими.—1960.—12 мај.

65. Кəнч нəслин тəлим-тəрбијјэсиндэ јени мўвəффəгијјат-лэр уғрунда || Азерб. мўаллими.—1960.—1 сент.

66. Халгын тэлəби белəдир || Азерб. гадыны.—1960.—№ 9.—с. 5—7.

67. Мәктәбләримиз јени вәзифәләр гаршысында || Коммунист.—1960.—1 сент.

68. Јени вәзифәләр гаршысында || Коммунист.—1960.—13 нојабр.

69. Мәктәбин јенидән гурулмасынын илк јекунлары вә республика мүшавирәсинин нөвбәти вәзифәләри һаггында: (Азәрбајчан мұәллимләринин IV гурултајында М. Мехдизадәнин мә'рузәси) || Азәрб. мұәллими.—1960.—16 нојабр; Азәрб. мәктәби.—1960.—№ 11.—с. 23—59.

70. Дәрсдә шакирдләрин фәаллығыны артырмаг һаггында бә'зи гејдләр || Азәрб. мұәллими.—1961.—22 јанвар.

71. Азәрбајчан мәктәбләриндә рус дилинин тәдрисини јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында || Азәрб. мұәллими.—1961.—26 јанвар.

72. Дәрсдә шакирдләри фәаллашдырмаг һаггында || Азәрб. мәктәби.—1961.—№ 2.—с. 6—24.

73. Дәрсдә шакирд фәаллығыны артырмаг һаггында || Азәрб. мұәллими.—1961.—19 феврал.

74. Сов.ИКП МК-нын јанвар Пленумунун гәрарлары илә әлагәдар халг маарифи органлары вә мәктәбләримизин вәзифәләри һаггында: (Азәрбајчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадә јолдашын шәһәр вә рајон ХМШ мүдирләринин республика мүшавирәсиндә мә'рузәси) || Азәрб. мұәллими.—1961.—23 март.

75. Азәрбајчан ССР-дә мәктәбин һәјатла әлагәсини мөһкәмләтмәк вә халг маарифи системини даһа да инкишаф етдирмәк һаггында» ганунун јеринә јетирилмәси кедишинә даир: (Рәһбәр маариф ишчиләринин республика мүшавирәсиндә Азәрбајчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадәнин мә'рузәси) || Коммунист.—1961.—18 авг.; Азәрб. мұәллими.—1961.—20 авг.; Азәрб. мәктәби.—№ 8.—с. 13—21.

76. Мәктәбләримиз үмуми вәзифәләр гаршысында || Азәрб. мұәллими.—1961.—31 авг.

77. Јени дәрс или, јени вәзифәләр || Коммунист.—1961.—1 сент.

78. Республикамызын халг маарифи тәрәгги јолунда || Азәрб. мұәллими.—1961.—15 окт.

79. Тә'лимлә шакирдләрин мәнсулдар әмәјини бирләшдирмәк һаггында || Политехник тә'лим.—1961.—II бурахыл.—с. 3—30.

80. Азәрбајчан ССР мәктәбләриндә рус дилинин өјрәнилмәси вәзијәти вә ону даһа да јахшылашдырмаг јоллары: (Гејри-рус мәктәбләриндә рус дили тәдрисини јахшылашдырмаг мәсәләләринә даир республика мүшавирәсиндә М. Мехдизадәнин мә'рузәси) || Азәрб. мұәллими.—1962.—7 јанвар.

81. Сов.ИКП XXII гурултајы илә әлагәдар олараг халг маарифи органларынын вә мәктәбләрин вәзифәләри һаггында || Азәрб. мәктәби.—1962.—№ 4.—с. 6—25.

82. Рус дилини билмәк бөјүк фәрәһдир: (Азәрбајчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадәнин Дашкәнд шәһәриндә кечирилмиш Үмумиттифаг конфрансында чыхышы) || Азәрб. мұәллими.—1962.—7 ијун.

83. 1961—1962-чи илин јекунлары вә јени дәрс илиндә гаршыда дуран вәзифәләр һаггында: (Маариф органлары рәһбәр ишчиләринин республика мүшавирәсиндә М. Мехдизадәнин мә'рузәси) || Азәрб. мұәллими.—1962.—5 авг.

84. Мәктәбин јенидән гурулмасы вә пионер тәшкилатынын вәзифәләри: (Республика пионер ишчиләринин методик конфрансында М. Мехдизадәнин чыхышы) || Азәрб. мұәллими.—1962.—23 дек.

85. Сәккизиллик ичбари тәһсилин тәтбигини диггәт мәркәзинә || Азәрб. мұәллими.—1962.—23 дек.

86. Јени фәннин тә'лимини мүтәшәккил башламалы: Ич-тимаийәт фәннинин тәдриси һаггында || Азәрб. мұәллими.—1963.—6 јанвар.

87. Дәрсин кејфијәтини јүксәлтмәк тә'хирәсалынмаз вәзифәмиздир || Азәрб. мұәллими.—1963.—24 феврал; 28 феврал.

88. Мәктәбдә мұәллимләрин габагчыл тәчрүбәси вә бу тәчрүбәдән јарадычылыгла истифадә едилмәси һаггында: (Габагчыл мұәллимләрин республика мүшавирәсиндә М. Мехдизадәнин мә'рузәси) || Азәрб. мұәллими.—1963.—4 апр.

89. Габагчыл мәктәб вә мұәллимләрин тәчрүбәси вә бу тәчрүбәдән јарадычылыгла истифадә едилмәси һаггында || Азәрб. мәктәби.—1963.—№ 4.—с. 10—27.

90. Республикада мәктәбләри, интернат мәктәбләри вә диқәр ушаг тәрбијә очагларыны јени дәрс илинә һазырламаг һаггында || Азәрб. мұәллими.—1963.—23 мај.

91. 1962—1963-чү дәрс илинин јекунлары вә Сов.ИКП МК ијун Пленумунун кәстәришләри илә әлагәдар олараг халг

маариф органлары və мәктәпләри гаршысында дуран вәзифәләр һаггында: (Азәрбајчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадәнин республика мүшавирәсиндәки мә'рузәсиндән) || Азәрб. мұәллими.—1963.—22 авг.

92. Мәктәб ишини Сов.ИКП МҚ-нын ијун пленуму тәләпләри сәвијјәсинә || Коммунист.—1963.—29 авг.

93. Јени инсан тәрбијәси әсас вәзифәмиздир: (Азәрбајчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадә илә мүсаһибә) || Әдәбијјат вә инчәсәнәт.—1963.—31 авг.

94. Ичбари тәһсил—дөвләт ганунудур || Азәрб. кәнчләри.—1963.—15 сент.

95. Халг маарифинин бөјүк мүвәффәгијјәтләри || Азәрб. мұәллими.—1963.—6 нојабр.

96. Әдәбијјат, инчәсәнәт вә тәрбијә || Әдәбијјат вә инчәсәнәт.—1963.—16 нојабр.

97. Шакирдләрин идеја-сијаси тәрбијәсинин вәзијјәти вә ону јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында: (Маариф ишчиләринин республика мүшавирәсиндә М. Мехдизадәнин мә'рузәси) || Азәрб. мұәллими.—1963.—28 нојабр.

98. Р. Б. Әфәндијевин педагожи-әдәби фәалијјәти вә ирси һаггында || Азәрб. мәктәби.—1964.—№ 2.—с. 31—40.

99. Африкалылар ана дилиндә охумаг истәјирләр: Хари-чи сәфәрдән гајыдаркән || Бақы.—1964.—24 апр.

100. Бөјүк халгын көмәји илә: Азәрбајчанын Русијанын тәркибинә дахил олмасынын 150 иллији мүнасибәти илә || Азәрб. мұәллими.—1964.—26 апр.

101. Халг маарифи чошгун инкишаф јолларында || Азәрб. мәктәби.—1964.—№ 5.—с. 7—16; 61—64.

102. Рус дилинин тәдриси шәрәфли ишдир || Коммунист.—1964.—10 ијул.

103. Үмуми ичбари тәһсил һаггында гануну јеринә јетир-мәк мүһүм вәзифәдир || Азәрб. мұәллими.—1964.—24 сент.

104. Кәндли кәнчләрин тәһсили мүһүм мәсәләдир || Совет кәнди.—1965.—2 феврал.

105. Мәктәбдә естетик тәрбијәнин вәзијјәтинә даир: (Республика мүшавирәсиндә Азәрбајчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадә јолдашын мә'рузәси) || Азәрб. мұәллими.—1965.—14 феврал.

106. Азәрбајчан дили вә әдәбијјат тәдрисини әсаслы сурәтдә јахшылашдырмаг || Азәрб. мәктәби.—1965.—№ 2.—с. 7—22.

107. Азәрбајчан ССР-дә үмуми ичбари сәккизиллик тәһсилин һәјата кечирилмәси ишинин вәзијјәти вә ону даһа да јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында: (Азәрбајчан ССР Али Советинин сессиясында М. Мехдизадәнин чыхышы) || Коммунист.—1965.—28 апр.; Азәрб. мұәллими.—1965.—16 мај.

108. Азәрбајчан ССР мәктәпләриндә тәһлимин кејфијјәтини даһа да јүксәлтмәјин әсас јоллары һаггында || Азәрб. мұәллими.—1965.—16 мај.

109. 1964—1965-чи дәрс илинин јекунлары вә јени дәрс илиндә гаршыда дуран вәзифәләр һаггында: (Рәһбәр маариф ишчиләринин республика мүшавирәсиндә М. Мехдизадәнин мә'рузәси) || Азәрб. мұәллими.—1965.—15 авг.

110. Јени дәрс илинин мүһүм вәзифәләри гаршысында || Азәрб. мұәллими.—1965.—2 сент.

111. Полша—Азәрбајчан халгларынын достлуғу вә әдәби әлагәләри || Азәрб. дили вә әдәбијјат тәдриси.—1965.—IV бураһыл.—с. 106—108.

112. Ушаглара гајғы—аналара гајғыдыр: Республикамызда ушаг тәрбијә мүәссисәләринин тикинтиси һаггында || Азәрб. гадыны.—1966.—№ 2.—с. 12—13.

113. Халг маарифинин перспективләри || Коммунист.—1966.—15 мај.

114. 1965—1966-чы дәрс илинин јекунлары вә Сов.ИКП XXIII гурултајынын гәрарлары әсасында 1966—1967-чи дәрс илинин вәзифәләри: (Маариф ишчиләринин Август мүшавирәсиндә Азәрбајчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадәнин мә'рузәсиндән) || Азәрб. мұәллими.—1966.—19 авг.

115. Мүһүм вәзифәләримиз: Јени дәрс илиндә халг маарифинин гаршысында дуран вәзифәләр || Коммунист.—1966.—31 авг.

116. Јени дәрс илинин мүһүм вәзифәләри || Азәрб. мұәллими.—1966.—1 сент.

117. Ушаг әдәбијјаты һаггында бә'зи гејдләр || Азәрб. мұәллими.—1966.—6 окт.

118. Вачиб мәсәлә: Азәрбајчанда ушаг әдәбијјатынын вәзијјәти һаггында || Әдәбијјат вә инчәсәнәт.—1966.—8 окт.

119. Инсан зәкасынын фәтһи || Әдәбијјат вә инчәсәнәт.—1966.—12 нојабр; Азәрб. мұәллими.—1966.—13 нојабр.

120. Мәктәпләрин ишини јени вәзифәләр сәвијјәсинә || Коммунист.—1966.—21 дек.

121. Педагожи эффект: (М. Мехдизадә јолдашын «Педагожи биликләрин јайылмасы тәдбирләри» үзрә республикаларарасы семинар-мушавирәдә чыхышы). || Бақы.—1966.—22 дек.

122. Сов.ИКП МК вә ССРИ Назирләр Советинин «Орта үмүмтәһсил мәктәбләринин ишини даһа да јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында» гәрары илә әлагәдар мәктәб вә халг маариф органларынын вәзифәләри барәдә: (М. Мехдизадә јолдашын Маариф ишчиләринин республика мушавирәсиндә мә'рузәси). || Азәрб. мұәллими.—1966.—29 дек.

123. Сов.ИКП XXIII гурултајынын гәрарлары илә әлагәдар олараг Азәрбајчан ССР-дә үмүмтәһсил мәктәбләринин вәзифәләри һаггында: (Азәрбајчан мұәллимләринин V гурултајында М. Мехдизадәнин мә'рузәси.) || Азәрб. мұәллими.—1967.—27 јанвар.

124. Азәрбајчан мұәллимләринин V гурултајы: (М. Мехдизадә јолдашын мә'рузәси.) || Азәрб. мәктәби.—1967.—№ 3.—с. 3—15.

125. Азәрбајчанда маариф. || Елм вә һәјат.—1967.—№ 7.—с. 10—14; № 11.—с. 16—17, 26—27.

126. Кечән дәрс илинин јекунлары вә јени 1967—1968-чи илләрдә гаршыда дуран вәзифәләр һаггында: (Азәрбајчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадә јолдашын Маариф ишчиләринин республика мушавирәсиндә мә'рузәси.) || Азәрб. мұәллими.—1967.—1 окт.

127. Халг маарифи јүксәлишдә || Азәрб. коммунисти.—1967.—№ 8.—с. 40—46.

128. Мисилсиз јүксәлишдә: Совет һакимијјәти илләриндә Азәрбајчанда халг маарифинин инкишафы. || Бақы.—1967.—3 нојабр.

129. Октјабр вә Азәрбајчанда халг маарифи. || Азәрб. мұәллими.—1967.—7 нојабр.

130. Халг маарифи мисилсиз јүксәлишдә. || Азәрб. мәктәби.—1967.—№ 11.—с. 11—27.

131. Тәбрик едирик: (Азәрбајчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадәнин республиканын мұәллим, тәрбијәчи вә маариф ишчиләринә тәбрики) || Азәрб. мұәллими.—1967.—31 дек.

132. Халг маарифи. || Тәшвигатчы.—1967.—№ 20.—с. 14—15.

133. Педагожи елмләри јүксәк зирвәләрә; 1968-чи илин февралында кечириләчәк педагожи елмләр саһәсиндә апарылан тәдгигат ишләринин вәзијјәтинә һәср олуңмуш республика мушавирәси гаршысында. || Азәрб. мұәллими.—1968.—3 јанвар.

134. Өзбәкистан мұәллимләринин III гурултајына: (Гурултаја М. Мехдизадәнин тәбрики). || Азәрб. мұәллими.—1968.—17 јанвар.

135. Азәрбајчанда педагожи елмләр саһәсиндә тәдгигатларын вәзијјәти вә ону јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында: (Республика елми-практик конфрансында мә'рузә.) || Азәрб. мәктәби.—1968.—№ 5.—с. 15—27.

136. Мұәллимләрин Үмүмиттифаг гурултајынын јекунлары вә вәзифәләри. || Азәрб. мұәллими.—1968.—9 авг.

137. Вәзифәләримиз ајдындыр. || Азәрб. кәнчләри.—1968.—31 авг.

138. Тәбрик едирик: (Мұәллим күнү мұнасибәти илә М. Мехдизадәнин тәбрики). || Азәрб. мұәллими.—1968.—4 окт.

139. Азәрбајчан ССР-дә үмуми орта тәһсил. || Азәрб. мәктәби.—1968.—№ 12.—с. 8—17.

140. Сон зәнк вә кәләчәк планлар: (Азәрбајчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадә илә мұсаһибә). || Коммунист.—1969.—24 мај.

141. Республиканын үмүмтәһсил мәктәбләри шакирдләринин идеја-сијаси тәрбијәсини тәкмилләшдирмәк тәдбирләри һаггында || Азәрб. мұәллими.—1969.—13 авг.

142. Азәрбајчан мәктәби јубилејләр илиндә || Коммунист.—1969.—22 авг; Азәрб. кәнчләри.—1969.—30 авг.

143. Бөјүк вә фајдалы мәчлис: Милли мәктәбләрдә рус дилинин тәдрисинә даир Үмүмиттифаг елми-методик конфрансын кечирилмәси һаггында. || Коммунист.—1969.—23 нојабр.

144. Милли мәктәб шакирдләринин тәлим вә тәрбијәси системиндә рус дилинин әһәмијјәти: (Республика елми-практик конфрансында М. Мехдизадәнин мә'рузәси.) || Азәрб. мұәллими.—1969.—3 дек.

145. Бөјүк сынаглар гаршысында: (Азәрбајчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадә илә мұсаһибә). || Коммунист.—1970.—17 мај.

146. 1970—1971-чи дэрс илинин мұһүм вэзифэлэри: (Азэр-бајчан ССР Маариф Назири М. Меһдизадэнин республика мұшавирэсиндэ мэ'рузэси.) || Азэрб. мұэллими.—1970.—21 авг.

147. Мұһүм вэзифэлэrimиз: Јени дэрс или гаршысын-да. || Коммунист.—1970.—30 авг.

148. Јени дэрс или, вэзифэлэр || Азэрб. кэнчлэри.—1970.—1 сент.

149. Мұһүм вэзифэлэр: Јени дэрс илинин башланмасы мұнасибэти илэ || Азэрб. мұэллими.—1970.—2 сент.

150. Дэрсин эффективлијинин јүксэлдилмэси: (Бакы мұэллимлэринин дэрсин эффективлијинин јүксэлдилмэсинэ һэср едилмиш елми-практик конфрансында М. Меһдизадэнин чы-хышы). || Азэрб. мәктэби.—1970.—№ 9.—с. 11—13.

151. Шанлы бајрамымыз, эзэмэтли наилијјэтлэrimиз. || Азэрб. мәктэби.—1970.—2 окт.

152. Республика елми-практик конфрансда мэ'рузэ || Азэрб. мұэллими.—1970.—13 нојабр.

153. Мүвэффэгијјэтлэrimиз вэ вэзифэлэrimиз. || Азэрб. мұэллими.—1971.—1 јанвар.

154. Мұһүм вэзифэлэр: Үмүмтәһсил мәктәбләриндә дәрсләрин башланмасы мұнасибэти илэ || Коммунист.—1971.—31 авг.

155. Јени дэрс или, јени вэзифэлэр. || Азэрб. мұэллими.—1971.—1 сент.

156. Бизим бөјүк вэзифэлэrimиз || Азэрб. мұэллими.—1971.—24 нојабр.

157. Сов.ИКП XXIV гурултајынын гэрарларыны һәјата кечирмәкдә халг маарифи органларынын вэ мәктәбләрин вэзифэлэри һаггында. || Азэрб. мәктэби.—1972.—№ 3.—с. 22—29.

158. Мәктәбдә тә'лим-тәрбијә ишинин тәкмилләшдирилмәси тә'хирәсалынмаз вэзифәдир. || Азэрб. мәктэби.—1972.—№ 4.—с. 9—19.

159. Тә'хирәсалынмаз вэзифэлэр: Јени дэрс или гаршысында. || Азэрб. мұэллими.—1972.—31 авг.

160. Мәктәб вэ халг маарифи органларынын тә'хирәсалынмаз вэзифэлэри һаггында || Азэрб. мұэллими.—1972.—1 сент.

161. Азэрбајчанын көркәмли маариф хадими: Н. Н. Колесникованын анадан олмасынын 90 иллији мұнасибэти илэ. || Азэрб. мұэллими.—1972.—20 сент.

162. Маарифимиз 50 илдә || Азэрб. мұэллими.—1972.—13 дек.

163. Бөјүк инкишаф јолу. || Азэрб. мұэллими.—1972.—20 дек.

164. Халг маарифи инкишаф јолларында || Азэрб. гадыны.—1972.—№ 12.—с. 18—19.

165. Республиканын үмүмтәһсил мәктәбләриндә биолокијанын тәдриси вэзијјәти вэ шакирдләрин билик кејфијјәтлэри һаггында. Кимја вэ биолокија тәдриси.—1972.—№ 3.—с. 49—57; 1973.—№ 1.—с. 3—12.

166. Ајдын мәгсәдә, кениш үфүгләрә доғру: (Јени дэрс или мұнасибэти илэ М. Меһдизадә илэ мұсаһибә). || Азэрб. кэнчлэри.—1973.—1 сент.

167. Бајрамыныз мұбарәк: (Мұэллим күнү мұнасибәти илэ М. Меһдизадэнин тәбрики). || Азэрб. мұэллими.—1973.—6 окт.

168. һамылыгла орта тәһсилә кечмәји республикада баша чатдырмаг тәдбирлэри һаггында: (Рәһбәр маариф ишчилэринин республика мұшавирэсиндә М. Меһдизадэнин мэ'рузэси.) || Азэрб. мұэллими.—1974.—28 апр.

169. Халг маарифинин јени тәрәггиси уғрунда || Коммунист.—1974.—1 сент.

170. Јени вэзифә—јени инсан тәрбијә етмәкдир. || Азэрб. мұэллими.—1974.—31 авг.

171. Кәнчләрә һамылыгла орта тәһсил верилмәсини баша чатдырмаг тә'хирәсалынмаз вэзифәдир. || Азэрб. мәктәби.—1975.—№ 2.—с. 20—31.

172. Азэрбајчанда совет мәктәби Бөјүк Вәтән мұһарибәси илләриндә || Азэрб. мәктәби.—1975.—№ 5.—с. 7—11.

173. һәр бир истәһсалатчы кәнчә орта тәһсил: Республика елми-практик конфрансдан гејдләр. || Азэрб. мұэллими.—1976.—21 јанвар.

174. Сов.ИКП XXV вэ Азэрбајчан КП XXIX гурултајынын гэрарлары илэ әлагәдар олараг мәктәб вэ маариф органларынын вэзифэлэри һаггында || Азэрб. мәктәби.—1976.—№ 6.—с. 3—12.

175. Бөјүк Октјабрын 60 иллији вэ Азэрбајчан ССР-дә Халг маарифинин чичәкләнмәси || Азэрб. мәктәби.—1977.—№ 11.—с. 8—20.

176. Үмүмтәһсил мәктәбләрində дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары һаггында: (Азәрбајчан ССР Маариф Назири М. Мехдизадәнин 1979-чу ил мајын 26-да кечирилмиш Республика елми-практик конфрансда мәрузәси.) || Азәрб. мүәллими.—1979.—23 мај.

177. Дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары һаггында || Азәрб. мәктәби.—1979.—№ 9.—с. 7—18; № 10.—с. 8—22.

178. Мәктәб тәһсилинин чошгун инкишафы || Азәрб. мәктәби.—1980.—№ 4.—с. 22—28.

179. Мәктәблиләрин фәал һәјат мөвгејинин формалашдырылмасы || Азәрб. мәктәби.—1980.—№ 9.—с. 8—17.

180. Сов.ИКП XXV гурултајынын гәрарларыны вә «Үмүмтәһсил мәктәбләри шакирдләринин тәлимини, тәрбијәсини вә әмәјә һазырланмасыны даһа да тәкмилләшдирмәк тәдбирләри һаггында» Сов.ИКП МК-нын вә ССРИ Назирләр Советинин гәрарыны јеринә јетирмәк сәһәсиндә республика халг маарифи органларынын вә педагожи коллективләрин вәзифәләри һаггында» || Азәрбајчан ССР мүәллимләринин VI гурултајы.—Б., 1980.—с. 45—76.

181. Мәктәблиләрин әмәк фәаллығы мөвгејинин формалашдырылмасы һаггында || Азәрб. мәктәби.—1981.—№ 5.—с. 8—14.

182. Габагчыл педагожи тәчрүбәни өјрәнмәк һаггында бәзи гејдләр. || Азәрб. мәктәби.—1981.—№ 10.—с. 25—30.

183. Шакирд шәхсијјәтинин һәртәрәфли вә аһәнкдар инкишафы һаггында || Азәрб. мәктәби.—1982.—№ 9.—с. 35—44.

184. Шәхсијјәтин һәртәрәфли инкишафына даир тәлимин елми әсасларла тәшәккүлү һаггында || Азәрб. мәктәби.—1982.—№ 11.—с. 55—62.

185. ССРИ-нин 60 иллији вә Азәрбајчанда педагожи емләрин инкишафы һаггында. || Азәрб. мәктәби.—1982.—№ 12.—с. 28—34; 1983.—№ 1.—с. 7—13.

186. Формализмә гаршы мүбаризәни күчләндирмәк јоллары һаггында || Азәрб. мәктәби.—1983.—№ 9.—с. 54—63.

187. Һәртәрәфли инкишаф етмиш шәхсијјәти формалашдырмағын нәзәри вә практик инкишафы || Азәрб. мәктәби.—1983.—№ 12.—с. 11—21.

188. Шәхсијјәтин һәртәрәфли инкишаф етдирилмәсинин нәзәријјә вә практикасынын јеткин социализм дөврүндә јени тәрәггиси һаггында || Азәрб. мәктәби.—1984.—№ 1.—с. 10—16.

2. Рус вә диқәр харици дилләрдә.

189. О состоянии и мерах улучшения преподавания русского языка и литературы в нерусских школах Азербайджанской ССР || Рус. яз. в нерус. шк. — 1954. — вып. 3. — с. 5—26.

190. Из истории изучения русского языка в школах Азербайджана || Рус. яз. в нерус. шк. — 1954. — вып. 10. — с. 27—34; 1955. — вып. 1. — с. 20—31.

191. К истории методики преподавания русского языка в школах дореволюционного Азербайджана || Рус. яз. в нерус. шк. — 1955. — вып. 9. — с. 3—18.

192. О первых итогах перестройки школ и задачах учителей республики || Бак. рабочий. — 1960. — 15 ноября.

193. О ходе выполнения «Закона об укреплении связи школы с жизнью и дальнейшем развитии системы народного образования в Азербайджанской ССР»: (Доклад Министра просвещения Азербайджанской ССР тов. М. М. Мехтизаде) || Бак. рабочий. — 1961. — 18 августа.

194. О состоянии и путях дальнейшего улучшения преподавания русского языка в школах Азербайджанской ССР || Рус. яз. в нерус. шк. — 1962. — № 2. — с. 16—46.

195. Основательно перестроить и улучшить содержание обучения русскому языку || Рус. яз. в нерус. шк. — 1962. — № 10. — с. 21—29.

196. По зову жизни: (Беседа с Министром просвещения Азерб. ССР тов. М. Мехтизаде) || Баку. — 1963. — 20 июля.

197. Новый учебный год || Бак. рабочий. 1963. — 1 сент.

198. Азербайджанская Советская Социалистическая Республика || Педагогическая энциклопедия, т. I. — М., 1964. — с. 47—51. Соавторы: М. Мурадханов, А. Сеидов.

199. Русский язык в общеобразовательных школах Азербайджанской ССР || Рус. яз. в нерус. шк. — 1964. — № 5. — с. 32—43.

Основательно перестроить и улучшить содержание обучения || Рус. яз. в нерус. шк. — 1964. — № 10. — с. 3—32.

201. Совершенствовать учебный процесс || Бак. рабочий. — 1964. — 22 авг.; Вышка. — 1964. — 22 августа.

202. Повышение эффективности уроков — основной рычаг улучшения учебно-воспитательной работы в школе || Рус. яз. в нерус. шк. — 1965. — № 7. — с. 15—36; № 8. — с. 3—26.

203. О состоянии и мерах по дальнейшему улучшению работы по осуществлению всеобщего обязательного восьмилетнего обучения в Азербайджанской ССР || Бак. рабочий. — 1965. — 28 апреля.

204. Красный день календаря: (Беседа с Министром просвещения Азербайджанской ССР М. Мехтизаде) || Молодежь Азербайджана. — 1965. — 1 сентября.

205. Высокое звание: (об учителе) || Бак. рабочий. — 1965. — 3 октября.

206. Из опыта ликвидации неграмотности среди взрослого населения в Азербайджанской ССР || Семинар по планированию и организации программ ликвидации неграмотности для стран Африки: Доклады. — Ташкент, 1965. — с 3—17.

207. Школа перед новыми задачами || Бак. рабочий. — 1966. — 21 декабря.

208. Расцвет народного образования в Азерб. ССР || Сов. педагогика. — 1967. — № 8. — с. 25—32.

209. Азербайджанская Советская Социалистическая Республика || Нар. образование. — 1967. — № 11. — с. 51—81.

210. Народное образование на подъеме || Агитатор. — 1967. — № 20. — с. 7—8.

211. Школьные заботы: (О подготовке школ к новому учебному году) || Бак. рабочий. — 1968. — 17 августа.

212. Перед первым звонком || Вышка. — 1968. — 1 сентября.

213. Всеобщее среднее образование — важнейшая цель: (Из опыта Азербайджанской ССР) || Нар. образование. — 1969. — № 2. — с. 16—19.

214. Значение русского языка в системе обучения и воспитания учащихся национальных школ || Рус. яз. в нерус. шк. — 1969. — № 11. — с. 3—22.

215. Школа в новом году: (Интервью с Министром просвещения Азербайджанской ССР М. Мехтизаде) || Бак. рабочий. — 1969. — 22 августа; Вышка. — 1969. — 22 августа.

216. Ленинская национальная политика и расцвет народного образования в союзных (национальных) республиках || Рус. яз. и лит. в азерб. шк. — 1970. — № 4. — с. 3—20.

217. Высший балл: (Просвещению Азерб. ССР — 50 лет) || Бак. рабочий. — 1970. — 23 августа.

218. В ногу со временем: (К 50 летию Советского Азербайджана) || Учит. газ. — 1970. — 29 сентября.

219. Добрый триумvirат: семья, школа, общественность || Молодежь Азербайджана. — 1971. — 24 апреля.

220. Новые задачи — новые проблемы: (Интервью с Министром просвещения Азерб. ССР М. Мехтизаде) || Молодежь Азербайджана. — 1971. — 31 августа.

221. К всеобщему среднему: (Интервью с Министром просвещения Азерб. ССР М. Мехтизаде) || Бак. рабочий. — 1971. — 1 сентября.

222. Трудовая подготовка учащихся в школах Азербайджана || Шк. и пр-во. — 1971. — № 6. — с. 3—9.

223. О состоянии преподавания русского языка в нерусских школах республики и мерах по его дальнейшему улучшению || Рус. яз. и лит. в азерб. шк. — 1972. — № 6. — с. 13—25.

224. О состоянии и мерах дальнейшего улучшения преподавания русского языка в нерусских школах Азерб. ССР || Рус. яз. и лит. в азерб. шк. — 1972. — № 8. — с. 80—86.

225. Школа: проблемы, задачи, горизонты || Бак. рабочий. — 1972. — 1 сентября.

226. Совершенствование процесса учебно-воспитательной работы в школах — задача неотложная || Рус. яз. и лит. в азерб. шк. — 1972. — № 11. — с. 3—16.

227. Учителя учителей: (К 50 летию АПИ им. В. И. Ленина) || Бак. рабочий. — 1973. — 2 марта.

228. На путях совершенствования урока в школах Азербайджана || Сов. педагогика. — 1973. — № 1. с. 24—29.

229. Задачи большого всеобуча || Бак. рабочий. — 1973. — 31 августа.

230. М. Ш. Вазех || Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. XXVIII в. — первая половина XIX в. — М., 1973. — с. 531—532

231. Школа и педагогическая мысль в Азербайджане || Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР XVIII в. — первая половина XIX в. — М., 1973. — с. 520—525.

232. А. О. Черняевский || Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. Вторая половина XIX в. — М., 1976. — с. 482—484.

233. К вопросу о научном управлении системой просвещения || Сов. педагогика. — 1976. — № 10. — с. 8—17.

234. Школьное образование на селе на новом подъеме || Нар. образование. — 1977. — № 3. — с. 8—12.

235. Просвещение и педагогическая мысль в Азербайджане || Антология педагогической мысли Азербайджанской ССР. — М., 1989. — с. 8—34. Соавторы: З. И. Каралов, А. А. Агаев.

236. Из книги «Расцвет народного образования в Азербайджане» (Отрывки) || Антология педагогической мысли Азербайджанской ССР. — М., 1989. — с. 448—451.

237. К вопросу о научном управлении системой просвещения (в сокращении) || Антология педагогической мысли Азербайджанской ССР. — М., 1989. — с. 451—464.

Харичи диллэрдэ.

238. В союзе равных к коммунизму: (О развитии общеобразовательной школы в Азербайджане). || Родной школе. — 1972. — № 12. — с. 55—60. (на укр. яз.).

239. Яшлыларын тәһсилинә чидди мүнәсибәт || Ефиопија хәбәрләри.—1961 23 мај—(инкилис дилиндә).

240. Конференция министров просвещения стран Африки (Выступление Министра просвещения Азерб. ССР М. Мехтизаде) || Курьер ЮНЕСКО. — 1962. — № 6. — с. 32—33. (на рус., англ., фр., исп., нем., араб., япон. яз.).

241. О роли ЮНЕСКО в получении независимости колониальными странами и народами || ЮНЕСКО 136. Генеральная конференция, тринадцатая сессия: стенографические отчеты, 5 ноября 1964 (на англ., фр., нем. и рус, яз.). — Париж. — 1964. — с. 6—9.

III. М. МЕҢДИЗАДЭНИН ҺӘЈАТЫ ВӘ ЕЛМИ-ПЕДАГОЖИ ФӘАЛИЈӘТИ ҺАГГЫНДА

Азәрбајчан дилиндә.

242. Ағајев Ә. Халг маарифинә һәср едилмиш өмүр: (Академик М. Мехтизадәнин анадан олмасынын 80 иллији мүнәсибәти илә) || Азәрб. мүәллими.—1983.—21 январ.

243. Бабајев Т. Бу китаблары охујун: (Профессор М. Мехтизадәнин «Мәктәбдә тәлим-тәрбијә ишинин јенидән гурулмасынын бәзи мәсәләләри» китабы һаггында) || Азәрб. мүәллими.—1961.—7 дек.

244. Власова Л., Ибадов И. Дәрсин тәкмилләшдирилмәси үзрә кечирилән елми-практик конфрансын әһәмијјәти:

[Мәгаләдә М. Мехтизадәнин «Азәрбајчан мәктәбләри дәрсин тәкмилләшдирилмәси јолларында» (Сов. педагогика, 1973, № 1) әсәринин елми мәзијјәтләриндән дә бәһс олунур.] || Азәрб. мәктәби.—1975.—№ 8.—с. 3—8.

245. Әлијев М. Ә. Мүәллим-алим: (Профессор М. Мехтизадә һаггында очерк) || Азәрб. мәктәби.—1958.—№ 2.—с. 70—77.

246. Әлијева З. Ч. Мәналы өмүр: (Академик М. Мехтизадәнин анадан олмасынын 80 илији мүнәсибәти илә). || Сов. Ермәнистаны.—1983.—8 январ.

247. Әфәндијев Т. Алим мүәллимләрә көмәк едир: (М. Мехтизадәнин «Мәктәбдә тәлим-тәрбијә ишинин јенидәнгурулмасынын бәзи мәсәләләри» вә М. Мурадхановун «Мәктәблиләрдә әхлаг тәрбијәсинин принцип вә үсуллары» китаблары һаггында). || Азәрб. мүәллими.—1962.—16 дек.

248. Әһмәдов Һ., Әлизадә Ә. Дәјәрли тәдгигат әсәри: [Мәгаләдә М. Мехтизадәнин «Үмүмтәһсил» мәктәбләриндә тәлим-тәрбијә просесинин тәкмилләшдирилмәси» (1982) китабынын елми мәзијјәтләриндән бәһс олунур] || Азәрб. мәктәби.—1983.—№ 5.—с. 55—62.

249. Измајылов Ә. Е. Алимин јубилеји: (Академик М. Мехтизадәнин анадан олмасынын 80 иллији мүнәсибәти илә). || Азәрб. мәктәби.—1983.—№ 5.—с. 55—62.

250. Қазымов Н. Азәрбајчанда педагожи фикрин инкишафы: (Мәгаләдә академик М. Мехтизадәнин әсәрләринин тәһлилинә дә кениш јер верилир.) || Азәрб. мәктәби.—1978.—№ 3.—с. 14—21.

251. Мехтизадә Мехди Мәммәд оғлу || Азәрбајчан Совет Энциклопедијасы, 10 чилддә, ч. 6.—Б., 1982.—с. 467.

252. Мурадханов М. Республикада педагожи әдәбијјатын нәшри һаггында: (Мәгаләдә М. Мехтизадәнин педагогика сәһәсиндә республикамызда чап олунмуш китабларындан дә бәһс олунур) || Азәрб. мүәллими.—1959.—21 окт.

253. Мурадханов М., Талыбов Ј. Елми-педагожи кадрларымыз: (Мәгаләдә академик М. Мехтизадәнин мәктәб педагожи фикир тарихинә даир әсәрләринин тәһлилинә дә кениш јер верилмишдир) || Азәрб. мәктәби.—1964.—№ 5.—с. 22—34.

254. Пашајев Ә. Азәрбајчанда педагожи әдәбијјатын нәшри: (Мәгаләдә М. Мехтизадәнин 1938—58-чи илләрдә чап

олунмуш эсэрләриндән дә кениш сөһбәт ачылыр) || С. М. Киров ад. АДУ-нун Елми Эсэрләри, «Китабханашунаслыг вә библиографија» серијасы.—1974.—№ 2.—с. 58—61.

254. Редаксијадан: (Академик М. Мехдизадәнин анадан олмасынын 80 иллији мүнәсибәти илә) || Азәрб. мәктәби.—1983.—№ 4.—с. 61.

256. Садыгов Ш., Әзимов Һ., Салахов М. || В. И. Ленин ад. АПИ 50 илдә.—Б., 1972.—с. 83—84.

257. Тағыјев Ә. Совет һакимијјәти дөврүндә Азәрбајчан-да педагожи елмин инкишафына даир: (Мәгаләдә М. Мехдизадәнин елми-јарадычылыг фәалијјәтиндән дә бәһс олу-нур) || В. И. Ленин ад. Азәрбајчан Дөвләт Гијаби Педагожи Институтунун Эсэрләри.—1958.—ч. 4.—с. 76—77.

258. Чавадлы Ч. Мүәллимләрә көзәл төһвә: (М. Мехдизадәнин «Үмүмтәһсил мәктәбләриндә тәлим-тәрбијә просеси-нин тәкмилләшдирилмәси јоллары» (1982) китабынын елми мәзијјәтләри һаггында) || Азәрб. мүәллими.—1983.—30 март.

О ЖИЗНИ И НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ М. МЕХТИЗАДЕ

На русском языке

259. Ахмедов Г. Критика и библиография: Рецензия на книгу М. Мехтизаде «Пути совершенствования учебно-воспитательного процесса в общеобразовательной школе» (Баку, Маариф, 1982, на азерб. языке) || Сов. педагогика. — 1985. — № 2, — с. 136—137.

260. Ахмедов Г. Юбилей ученого || Сов. педагогика. — 1983. — № 12. — с. 133—134.

261. Гашимов А. Ш. Мехти Мамед оглы Мехтизаде || Ан-тология педагогической мысли Азербайджанской ССР. — М., 1989. — с. 447—448.

262. Мехтизаде Мехти Мамед оглы || Педагогическая энциклопедия, в 4-х томах, т. 2. — М., 1964. — с. 824.

263. Пилиповский Я. Живая мысль исследователя: Рецензия на книгу М. Мехтизаде «Школьное образование в Азерб. ССР на новом подъеме». (Баку, Маариф 1967., на рус. языке) || Учит. газ. — 1967. — 18 апреля.

IV. ДИССЕРТАЦИЈА ИШЛӘРИНӘ РӘҺБӘРЛИК

докторлуг.

264. Вәкилова Л. Азәрбајчан мәктәбләриндә рус дилинин тәдриси тарихи (1828—1970-чи илләрдә)—М., 1971.

265. Әһмәдов Һ. Азәрбајчанда XIX әсрдә мәктәб тәһси-линин инкишаф тарихи.—Б., 1972.

266. Кәримов А. Азәрбајчан мәктәбләриндә пешә вә по-литехник тәлимин тарихинин очеркләри.—(XIX әсрин II ја-рысы вә XX әсрин I јарысы)—Б., 1973.

намизәдлик.

267. Хәләфов Ә. Т. V—VIII синиф шакирдләринин синиф-дәнхарич мүталиәсинә рәһбәрлик (Азәрбајчан ССР ушаг вә мәктәб китабханаларынын иш тәчрүбәси вә материаллары үзрә).—Б., 1966.

268. Гүсејнов М. А. Орта мәктәбләрдә физика курсунун тәдрисиндә Совет вәтәнпәрвәрлијинин тәрбијәси.—Б., 1975.

269. Һәсәнов И. М. IX—X синиф шакирдләриндә проле-тар бејнәлмиләлчилик вә совет вәтәнпәрвәрлији тәрбијәси (Азәрбајчан мәктәбләриндә синифдәнхарич ишин тәшкили вә һуманитар фәнләрин тәдриси тәчрүбәсиндән).—М., 1972.

270. Һәсәнов К. Д. Орта мәктәбдә шакирд коллективинин тәшкили вә тәрбијәси.—Б., 1965.

М. МЕХДИЗАДӘНИН ЭСЭРЛӘРИНИН ЭЛИФБА КӨСТӘРИЧИСИ.

Азәрбајчан дилиндә

Азәрбајчан дили вә әдәбијјат тәдрисини әсаслы сурәтдә јаж-шылашдыраг — 106.

Азәрбајчан зијалыларынын јығынчагында М. Мехдизадәнин чыхышы — 43

Азәрбајчан мәктәби јубилејләр илиндә — 142

Азәрбајчан мәктәбләри јенидән гурулма јолларында — 7

Азәрбајчан мәктәбләриндә рус дилинин тәдрисини јажшы-лашдырмаг тәдбирләри һаггында — 71

Азәрбајчан мүәллимләринин бешинчи гурултајы — 124

Азәрбајчан Совет мәктәби Бөјүк Вәтән Мүһарибәси дөврүндә (1941—1945-чи илдә) — 5

Азәрбајчан совет мәктәби халг тәсәррүфатынын бәрпасы дөврүндә (1920—1927-чи илләр) — 5
Азәрбајчан совет мәктәби халг тәсәррүфатынын јенидән гурулмасы дөврүндә (1927—1931-чи илләр) — 5
Азәрбајчан совет мәктәби халг тәсәррүфатынын јенидән гурулмасынын баша чатдырылмасы вә социализмин мөһкәмләндирилмәси дөврүндә (1931—1941-чи илләр) — 5
Азәрбајчан совет мәктәбинин инкишаф јолу — 53
Азәрбајчан совет мәктәбинин тарихинә даир хүласәләр — 5
Азәрбајчан совет мәктәбинин тарихинә даир — 50
«Азәрбајчан ССР-дә мәктәбин һәјәтлә әләгәсини даһа да мөһкәмләндирмәк вә халг маарифи системини даһа да инкишаф етдирмәк һаггында» ганунун јеринә јетирилмәси кедшинә даир — 75
Азәрбајчан ССР мәктәбләриндә рус дилинин өјрәнилмәси вәзижәти вә ону даһа да јахшылашдырмаг јоллары һаггында — 80
Азәрбајчан ССР мәктәбләриндә тәлимин кејфијјәтини даһа да јүксәлтмәјин әсас јоллары һаггында — 108
Азәрбајчан ССР-дә педагожи фикрин инкишафы — 12
Азәрбајчан ССР-дә үмуми ичбари сәккизиллик тәһсилин һәјәтлә кечирилмәси ишинин вәзижәти вә ону даһа да јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында — 107.
Азәрбајчан ССР-дә үмуми орта тәһсил — 139.
Азәрбајчанда маариф — 125
Азәрбајчанда педагожи елмләр саһәсиндә тәдгигатларын вәзижәти вә ону јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында — 135
Азәрбајчан совет мәктәби Бөјүк Вәтән мұһарибәси иләриндә — 172
Азәрбајчанда совет мәктәби социализм чәмијјәтинин мұһарибәдән сонракы инкишаф дөврүндә (1945—1955-чи илләр) — 5
Азәрбајчанда совет мәктәбинин јаранмасы вә инкишафына даир — 60
Азәрбајчанда совет һакимијјәтинин гәт'и гәләбәси вә совет мәктәбинин тәһкили — 5
Азәрбајчанда совет һакимијјәтинин гәт'и гәләбәси вә совет мәктәбләринин јарадылмасы вә сүр'әтлә инкишафы — 2
Азәрбајчанда үмуми орта тәһсилә кечилмәси тарихинә даир — 49.
Азәрбајчанда халг маарифинин сүр'әтли инкишафы — 12

Азәрбајчанын көркәмли маариф хадими — 161
Ајдын мәгсәд, кениш үфүгләрә доғру — 166.
Африкалылар ана дилиндә охумаг истәјирләр — 99
Бајрамын мұбарәк — 167
Бизим бөјүк вәзифәләримиз — 156
Биркә тәһсил вә мөһкәм шакирд коллективләри — 48
Бир нечә сөз — 5
Бөјүк вә фајдалы мәчлис — 143
Бөјүк инкишаф јолу — 163
Бөјүк Октјабрын 60 иллији вә Азәрбајчан ССР-дә халг маарифинин чичәкләнмәси — 175
Бөјүк Октјабр социалист ингилабынын гәләбәси вә Азәрбајчанда совет мәктәби тәһкил етмәк чәһдләри — 2
Бөјүк сынаглар гаршысында — 143
Бөјүк халгын көмәји илә — 100
Вачиб мәсәлә — 118
Вәзифәләримиз ајдындыр — 137
В. И. Ленин халг маарифи һаггында — 55
Габагчыл мәктәб вә мұәллимләрин тәчрүбәси вә бу тәчрүбәдән јарадычылыгла истифадә едилмәси — 89
Габагчыл педагожи тәчрүбәни өјрәнмәк һаггында бә'зи гејдләр — 182
Гејри-рус мәктәбләриндә рус дили тәдрисинин кејфијјәтинин јахшылашдырмалы — 46
Дәрсдә шакирд фәаллығыны артырмаг һаггында — 73
Дәрсдә шакирдләри фәаллашдырмаг һаггында — 8,72
Дәрсдә шакирдләрин фәаллығыны артырмаг һаггында бә'зи гејдләр — 70
Дәрсин еффеktivлијини јүксәлтмәли — 150
Дәрсин кејфијјәтини јүксәлтмәк тә'хирәсалынмаз вәзифәмиздир — 87
Дәрсин тәкмилләшдирилмәси вә тәлим методларынын јениләшдирилмәси — 12
Дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары — 11, 13
Дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары һаггында — 177
Дәрс һаггында — 29
IX—XI синифләрдә истәһсалат тә'лими — 8
Әдәбијјат, инчәсэнәт вә тәрбијә — 96
Әмәк тә'лими вә онун дидактик әсаслары — 8
Әмәк тәрбијәси һаггында — 8
Әмәк тәрбијәсинин вәзифәләри — 6

Эмәк тәрбијәсинин әсас васитәләри — 6
Эмәк тәрбијәсинин принципләри — 6
Эмәк тәрбијәсинин тәшкили формалары — 6
Ингилабдан әввәл Азәрбајчанда халг маарифинин ағыр вәзијјәти — 2
Ингилабдан әввәлки Азәрбајчанда олан рус мәктәбләринин ролу һаггында — 35
Инсан зәкасынын фәтһи — 119
Интернат-мәктәбләрә чох диггәт јетирилмәлидир — 7
Истеһсалат тә'лимини јахшылашдырмаг башлыча вәзифәдир — 9
Ичбари тәһсил — дөвләт ганунудур — 94
Јени вәзифә — јени инсан тәрбијә етмәкдир — 170
Јени вәзифәләр гаршысында — 68
Јени дәрс или вә вәзифәләримиз — 40
Јени дәрс или, вәзифәләр — 148
Јени дәрс или, јени вәзифәләр — 77, 155
Јени дәрс илиндә гаршыда дуран вәзифәләримиз һаггында — 45
Јени дәрс илинин мүнүм вәзифәләри — 116
Јени дәрс илинин мүнүм вәзифәләри гаршысында — 110
Јени инсан тәрбијә едилмәлидир — 7
Јени инсан тәрбијәси әсас вәзифәмиздир — 93
Јени фәннин тәдрисини мүтәшәккил башламалы — 86
Кечән дәрс илинин јекунлары вә јени 1967—1968-чи илләрдә гаршыда дуран вәзифәләр һаггында — 126
Кәндли кәнчләрин тәһсили мүнүм мәсәләдир — 104
Кәнч нәслин тә'лим-тәрбијәсиндә јени мүвәфғәјјәтләр уғрунда — 65
Кәнчләрә һамылыгла орта тәһсил верилмәсини баша чатдырмаг тә'хирәсалынмаз вәзифәдир — 171
Маариф органлары рәһбәр ишчиләринин республика мүшавирәсиндә мә'рузә — 64
Маарифимиз 50 илдә — 162
Мәһдизадә јолдашын нитги — 39
Мәктәб вә халг маариф органларынын тә'хирәсалынмаз вәзифәләри һаггында — 160
Мәктәб гуручулуғу саһәсиндә наилијјәтләримиз — 2
Мәктәб инспекторунун ролуну јүксәлтмәли — 47
Мәктәб ишини Сов.ИКП МК-нын ијуи пленуму тәләбләри сәвијјәсинә — 92

Мәктәб тәһсилинин чошгун инкишафы — 12, 178
Мәктәб системи ислаһатынын бә'зи мәсәләләри һаггында — 58
Мәктәб системинин јенидән тәшкили мәсәләләринә даир бә'зи гејдләр — 57
Мәктәбдә мүәллимләрин габагчыл тәчрүбәси вә бу тәчрүбәдән јарадычылыгла истифадә едилмәси һаггында — 88
Мәктәбдә естетик тәрбијәнин вәзијјәтинә даир — 105
Мәктәбдә тә'лим-тәрбијә ишинин јенидән гурулмасынын бә'зи мәсәләләри — 8
Мәктәбдә тә'лим-тәрбијә ишинин тәкмилләшдирилмәси тә'хирәсалынмаз вәзифәдир — 158
Мәктәбә үмумхалг јардымы — 42
Мәктәбәгәдәр јашлы ушагларын ичтимаи тәрбијәси һаггында — 12
Мәктәбин јенидән гурулмасы вә пионер тәшкилатынын вәзифәләри — 84
Мәктәбин јенидән гурулмасынын илк јекунлары вә республика мүшавирәсинин нөвбәти вәзифәләри һаггында — 69
Мәктәбин мадди-техники базасыны мөһкәмләдәк — 7
Мәктәбләримиз јени вәзифәләр гаршысында — 67
Мәктәбләримиз үмуми вәзифәләр гаршысында — 76
Мәктәбләрин ишини јени вәзифәләр сәвијјәсинә — 120
Мәктәбләрин тәдрис-мадди базасы — 12
Мәктәблиләрдә әмәк тә'лими вә тәрбијәси — 12
Мәктәблиләрдә ичтимаи-сијаси фәаллыг мөвгејинин формалашдырылмасы — 13
Мәктәблиләрдә фәал һәјат мөвгејиниң формалашдырылмасы — 12
Мәктәблиләрин әмәк фәаллығы мөвгејинин формалашдырылмасы — 13, 181
Мәктәблиләрин фәал һәјат мөвгејинин формалашдырылмасы — 13, 179
Милли мәктәб шакирдләринин тә'лим-тәрбијә системиндә рус дилинин әһәмијјәти — 144
1965—1966-чы дәрс илинин јекунлары вә Сов.ИКП XXIII гурултајынын гәрарлары әсасында 1966—1967-чи дәрс илинин вәзифәләри — 144
1961—1962-чи илин јекунлары вә јени дәрс илиндә гаршыда дуран вәзифәләр һаггында — 83

1964—1965-чи дәрс илинин јекунлары вә јени дәрс илиндә гаршыда дуран вәзифәләр һаггында — 109
1962—1963-чү дәрс илинин јекунлары вә Сов.ИКП МК ијун Пленумунун көстөришләри илә әлагәдар олараг халг маариф органлары вә мәктәпләри гаршысында дуран вәзифәләр һаггында — 91
1951—1952-чи дәрс илинин јекунлары вә јени дәрс илинин вәзифәләри — 38
1970—1971-чи дәрс илинин мүнүм вәзифәләри — 146
1917—1920-чи илләрдә Азәрбајчанда совет мәктәби гурмаг уғрунда кедән мүбаризә тарихиндән — 56
Мисилсиз жүксәлишдә — 128
Мүасир дәрсә верилән тәләбләр — 10
Мүвәффәғијәтләримиз вә вәзифәләримиз — 153
Мүәллимләрин Үмумиттифаг гурултајынын јекунлары вә вәзифәләримиз — 136
Мүнүм вәзифәләр — 149, 154
Мүнүм вәзифәләримиз — 115
Октјабр вә Азәрбајчанда халг маарифи — 129
Орта мәктәб шакирдләринин әмәк тәрбијәси һаггында — 6
Орта мәктәпләрин јенидән гурулмасыны вахтында баша чатдырмаг вә орта тәһсил даһа да кенишләндирмәк мүнүм вәзифәдир — 7
Өзбәкистан мүәллимләринин III гурултајына — 134
Партијамызын тарихи гурултајынын гәрарларыны јеринә јетирәк — 41
Педагожи елмләр үзрә тәдгигат ишләрини Сов.ИКП XX гурултајынын тәләбләри сәвијјәсинә галдырмалыыг — 51
Педагожи елмләри жүксәк зирвәләрә — 133
Педагожи эффект — 121
Педагожи кадрлар — 12
Педагожинин фәлсәфи әсаслары — 27
Педагогика — 1, 3, 4
Политехник тәлимин вәзифәләри вә јоллары — 8
Политехник тәлимин јоллары һаггында бәзи гејдләр — 52
Полша—Азәрбајчан халгларынын достлуғу вә әдәби әлагәләри — 111
Р. Б. Әфәндијевин педагожи-әдәби фәалијјәти — 98
Республика елми-практик конфрансында мә’рузә — 152

Республикада мәктәпләри, интернат мәктәпләри вә дикәр ушаг тәрбијә очагларыны јени дәрс илинә һазырламаг һаггында — 90
Республикамызын халг маарифи тәрәгги јолунда — 78
Республиканын милли мәктәпләриндә рус дилинин тәдриси вә өјрәнилмәси — 12
Республиканын үмумтәһсил мәктәпләриндә биолокијанын тәдриси вәзијјәти вә шакирдләрин билик кејфијјәтләри һаггында — 165
Республиканын үмумтәһсил мәктәпләриндә шакирдләрин идеја-сијәси тәрбијәсини тәкмилләшдирмәк тәдбирләри һаггында — 141
Рус дилини билмәк бөјүк фәрәһдир — 82
Рус дили тәдриси шәрәфли ишдир — 102
Сәккизиллик ичбари тәһсилин тәтбигини диггәт мәркәзинә — 85
Сәккизиллик үмуми тәһсилин һәјата кечирилмәси бөјүк дәвләт әһәмијјәти олан вәзифәдир — 7
Совет Азәрбајчанында мәктәб тәһсилинин әзәмәтли тәрәггиси — 62
Сов.ИКП XXV вә Азәрбајчан КП XXIX гурултајынын гәрарлары илә әлагәдар олараг мәктәб вә маариф органларынын вәзифәләри һаггында — 174
Сов.ИКП XXV гурултајынын гәрарларыны ... — 180
Сов.ИКП XXIV гурултајынын гәрарларыны һәјата кечирмәкдә халг маарифи органларынын вә мәктәпләрин вәзифәләри һаггында — 157
Сов.ИКП XXII гурултајы илә әлагәдар олараг халг маарифи органларынын вә мәктәпләрин вәзифәләри һаггында — 81
Сов.ИКП XXII гурултајынын гәрарлары вә мәктәб тәһсил саһәсиндә вәзифәләримиз — 9
Сов.ИКП XXIII гурултајынын гәрарлары илә әлагәдар олараг Азәрбајчан ССР-дә үмумтәһсил мәктәпләринин вәзифәләри һаггында — 123
Сов.ИКП МК вә ССРИ Назирләр Советинин «Орта үмумтәһсил мәктәпләринин ишини даһа да јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында» гәрары илә әлагәдар мәктәб вә халг маариф органларынын вәзифәләри барәдә — 122
Сов.ИКП МК-нын јанвар Пленумунун гәрарлары илә әлагәдар халг маариф органларынын вә мәктәпләримизин вәзифәләри һаггында — 74

ССРИ-нин 60 иллији вә Азербайҗанда педагожи елмләрин инкишафы һаггында — 185
Сон зәнк вә кәләчәк планлар — 140
Тарихи гәрар — 36
Тәбрик едирик — 131, 138
Тәрбијә, тәһсил вә тә'лимин тарихи инкишафы — 25
Тәрбијәнин ролу һаггында — 26
Тәһсилин јени мәзмуна кечилмәси — 12
Тә'лим методларынын јениләшдирилмәси — 13
Тә'лим просесинин типләри — 13
Тә'лим-тәрбијә ишинин сијаси-мәфкурәви вә нәзәри сәвијәсини жүксәлтмәк уғрунда — 34
Тә'лим-тәрбијә ишинин сијаси-мәфкурәви сәвијәсини даһа да жүксәлдәк — 33
Тә'лими шакирдләрин мәһсулдар әмәји илә бирләшдирмәк һаггында — 8
Тә'лимин мәһсулдар әмәклә бирләшдирилмәси — мәктәбин јенидән гурулмасында әсас мәсәләдир — 7
Тә'лимин мәһсулдар әмәклә бирләшдирилмәсинә даир бә'зи гејдләр — 61
Тә'лимлә шакирдләрин мәһсулдар әмәјини бирләшдирмәк һаггында — 79
Тә'хирәсалымаз вәзифәләр — 159
Ушаглара гајғы—аналара гајғыдыр — 112
Ушаг әдәбијаты һаггында бә'зи гејдләр — 117
Үмуми вә политехник тәһсилин сәвијәсини жүксәлтмәк — мәктәбин јенидән гурулмасында башлыча вәзифәләрдән биридик — 7
Үмуми ичбари тәһсил һаггында гануну јеринә јетирмәк мүнүм вәзифәдир — 103
Үмумтәһсил мәктәбләриндә дәрсин тәкмилләшдирилмәси јоллары һаггында — 176
Үмумтәһсил мәктәбләриндә тә'лим-тәрбијә просесинин тәкмилләшдирилмәси јоллары — 13
Фәиләрарасы әлагәни тәкмилләшдирмәк јоллары — 13
Формализмә гаршы мүбаризәни күчләндирмәк јоллары һаггында — 186
Халг маарифи — 132
Халг маарифи јени тәрәгги уғрунда — 54
Халг маарифи жүксәлишдә — 127

Халг маарифи мисилсиз жүксәлишдә — 130
Халг маарифи органларынын мәктәбләрә рәһбәрлијини күчләндирмәли — 44
Халг маарифи саһәсиндәки наилијјәтләримиз — 37
Халг маарифи чошгун инкишаф јолларында — 101
Халг маарифинин бөјүк мүвәффәгијјәтләри — 95
Халг маарифинин бөјүк наилијјәтләри — 63
Халг маарифинин инкишаф јолларында — 164
Халг маарифинин јени тәрәггиси уғрунда — 169
Халг маарифинин јенидән гурулмасына даир бә'зи гејдләр — 59
Халг маарифинин перспективләри — 113
Халгын тәләби беләдир — 66
Һамылыгла орта тәһсилә кечмәји республикада баша чатдырмаг тәдбирләри һаггында — 168
Һәр бир истеһсалчы кәнчә орта тәһсил — 173
Һәртәрәфли инкишаф етмиш шәхсијјәти формалашдырманын нәзәри вә практик инкишафы — 187
Чалышмаларын үмуми әсаслары һаггында — 30
Шакирд шәхсијјәтинин һәртәрәфли вә аһәнкдар инкишафы һаггында — 183
Шакирдләрин билијини јохламаг вә она гијмәт вермәк — 31
Шакирдләрин идеја-сијаси тәрбијәсинин вәзијјәти вә ону јахшылашдырмаг тәдбирләри һаггында — 97
Шакирдләрин идрак фәаллығы мөвгејинин формалашдырмасы — 13
Шакирдләрин ики ил бир синифдә галмасыны тамамилә ләғв етмәли — 32
Шакирдләрин јаш хусусијјәтләри вә тәрбијә — 28
Шакирдләрин мүстәгил иши — 13
Шакирдләрин үмуми вә политехник тә'лим сәвијәсини жүксәлтмәк ән мүнүм вәзифәдир — 9
Шанлы бајрамымыз, әзәмәтли наилијјәтләримиз — 151
Шәхсијјәтин һәртәрәфли инкишаф етдирилмәсини нәзәријјә вә практикасынын јектин социализм дөврүндә јени тәрәггиси һаггында — 188
Шәхсијјәтин һәртәрәфли инкишафына даир тә'лимин елми әсасларда тәшәккүлү һаггында — 184

АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ

М. М. МЕХТИЗАДЕ

Азербайджанская Советская Социалистическая Республика	— 198, 209
Азербайджанская Советская школа в период Великой Отечественной войны —	— 15
А. О. Черняевский	— 232
Бурный расцвет школьного образования	— 19
В ногу со временем	— 218
Воспитать нового человека	— 14
Всеобщее среднее образование — важнейшая цель	— 213
В союзе равных — к коммунизму	— 239
Высокое звание	— 205
Высший балл	— 217
Добрый триумvirат: семья, школа, общественность	— 219
Задачи большого всеобуча	— 229
Значение русского языка в системе обучения и воспитания учащихся национальных школ	— 214
Из истории изучения русского языка в школах Азербайджана	— 190
Из книги «Расцвет народного образования в Азербайджане»	— 236
Из опыта ликвидации неграмотности среди взрослого населения в Азербайджанской ССР	— 206
К вопросу о научном управлении системой просвещения	— 237
К всеобщему среднему	— 221
К истории методики преподавания русского языка в школах дореволюционного Азербайджана	— 191
Красный день календаря	— 204
Ленинская национальная политика и расцвет народного образования в союзных республиках	— 216
М. Ш. Вазех	— 230
На путях совершенствования урока в школах Азербайджана	— 228
Народное образование на подъеме	— 210

Новые задачи — новые проблемы	— 220
Новый учебный год	— 197
О всестороннем воспитании школьников	— 16
О некоторых вопросах преподавания родного языка и литературы в школах	— 16
О некоторых вопросах преподавания русского языка в школах	— 16
О первых итогах перестройки школ и задачах учителей республики	— 192
О повышении эффективности урока	— 16
О сдвигах и нерешенных вопросах в учебной работе школ	— 16
О состоянии и мерах дальнейшего улучшения преподавания русского языка и литературы в нерусских школах Азерб. ССР	— 189, 224
О состоянии и мерах по дальнейшему улучшению работы осуществления всеобщего обязательного восьмилетнего обучения в Азербайджанской ССР	— 203
О состоянии и путях дальнейшего улучшения преподавания русского языка в школах Азербайджанской ССР	— 194
О состоянии преподавания русского языка в нерусских школах республики и мерах по его дальнейшему улучшению	— 223
О трудовом и политическом обучении в школах	— 16
О требованиях к современному уроку	— 17
О ходе выполнения «Закона об укреплении связи школы с жизнью и дальнейшем развитии системы народного образования в Азербайджанской ССР»	— 193
О школьной сети и контингенте учащихся	— 16
Образование взрослых в СССР	— 20
Об общественном воспитании детей дошкольного возраста	— 19
Об учительских кадрах	— 16
Основательно перестроить и улучшить содержание обучения	— 200

Основательно перестроить и улучшить содержание обучения русскому языку	— 195
Особо об эстетическом и физическом воспитании учащихся	— 16
Осуществление восьмилетнего всеобуча-задача большой государственной важности	— 14
Очерки по истории советской школы в Азербайджане	— 15
Педагогические кадры	— 19
Перед первым звонком	— 212
Переход на новое содержание обучения	— 19
По зову жизни	— 196
Повысить уровень общего и политехнического образования — одна из главных задач перестройки школы	— 14
Повышение эффективности уроков — основной рычаг улучшения учебно-воспитательной работы в школе	— 202
Правильная расстановка педагогических кадров и рациональное их использование — залог успешной перестройки школы	— 14
Преподавание и изучение русского языка в национальных школах республики	— 19
Просвещение и педагогическая мысль в Азербайджане	— 235
Пути совершенствования урока	— 18
Развитие педагогической мысли в Азербайджане	— 19
Расцвет народного образования в Азербайджане	— 19
Расцвет народного образования в Азербайджанской ССР	— 208
Русский язык в общеобразовательных школах Азербайджанской ССР	— 199
Совершенствование процесса учебно-воспитательной работы в школах — задача неотложная	— 226
Совершенствование урока и модернизация методов обучения	— 19
Совершенствовать учебный процесс	— 201

Советская школа Азербайджана в период восстановления народного хозяйства и начала борьбы за социалистическую индустриализацию сельского хозяйства	— 15
Сведение обучения с производительным трудом — центральный вопрос перестройки школы	— 14
Трудовая подготовка учащихся в школах Азербайджана	— 222
Трудовое обучение и воспитание школьников	— 19
Укреплять учебно-материальную базу школ	— 14
Установление Советской власти в Азербайджане и начало строительства новой школы	— 15
Учебно-материальная база школ	— 19
Учителя учителей	— 227
Формирование активной жизненной позиции школьников	— 19
Школа в новом году	— 215
Школа перед новыми задачами	— 207
Школа: проблемы, задачи, горизонты	— 225
Школам-интернатам уделять максимум внимания	— 14
Школьные заботы	— 211
Школьное образование в Азербайджанской ССР на новом подъеме	— 16
Школы Азербайджана в годы развернутого наступления социализма и дальнейшего укрепления социалистического общества	— 15
Школы Азербайджана в период послевоенного развития социалистического общества	— 15
Школы Азербайджана на путях перестройки	— 14

М. МЕЪДИЗАДЭНИН ЭСЭРЛЭРИНИН ЭЛИФБА КӨСТЭРИЧИСИ

Харичи диллэрдэ

Африка өлкэлэри маариф назирлэринин конفرансында чыкыш — (рус, инкилис, франсыз, испан, эрэб, јапон диллэриндэ) — 240
 Бэрабэр иттифагда коммунизмэ доғру — (украјна дилиндэ) — 238

- Яшлыларын тәһсилнә чидди мүнәсибәт — (инкилис дилиндә) — 240
 Јени мәктәб системинин мејдана кәлмәси — савадсызлығын ләғви (инкилис дилиндә) — 22
 Јени мәктәб системинин мејдана кәлмәси — савадсызлығын ләғви — (франсыз дилиндә) — 24
 Јүксәк ихтисаслы кадр һазырлығы илә игтисади инкишафын әлагәси (инкилис дилиндә) — 22
 Јүксәк ихтисаслы кадр һазырлығы илә игтисади инкишафын әлагәси — 24
 Јүксәк ихтисаслы кадр һазырлығына елми-техники инкишафын тәсири (инкилис дилиндә) — 22
 Јүксәк ихтисаслы кадр һазырлығына елми-техники инкишафын тәсири (франсыз дилиндә) — 24
 Мәһсулдар әмәклә али тәһсил арасында гаршылыгы әләгә (инкилис дилиндә) — 22
 Мәһсулдар әмәклә али тәһсил арасында гаршылыгы әләгә (франсыз дилиндә) — 24
 Милли тәһсил системинин јаранмасы (инкилис дилиндә) — 22
 Милли тәһсил системинин јаранмасы (франсыз дилиндә) — 24
 Мүасир мәрһәләдә Азәрбајчанда халг тәһсили вә тәлимин тәркиби (инкилис дилиндә) — 22
 Мүасир мәрһәләдә Азәрбајчанда халг тәһсили вә тәлимин тәркиби (франсыз дилиндә) — 24
 Мүстәмләкә өлкә вә халгларынын истиглалижјәт газанмасында ЈУНЕСКО-нун ролу һаггында (инкилис, франсыз, алман вә рус дилләриндә) — 241
 Совет Азәрбајчанында халг тәһсилинин инкишафы тәчрүбәсинин бејнәлхалг аспектләри (инкилис дилиндә) — 22
 Совет Азәрбајчанында халг тәһсилинин инкишафы тәчрүбәсинин бејнәлхалг аспектләри (франсыз дилиндә) — 24.
 Совет Азәрбајчанында халг тәһсили системинин вә тәлиминин тәшкили (инкилис дилиндә) — 22
 Совет Азәрбајчанында халг тәһсили системинин вә тәлиминин тәшкили (франсыз дилиндә) — 24
 ССРИ-дә јашлыларын тәһсили (инкилис дилиндә) — 21
 ССРИ-дә јашлыларын тәһсили (франсыз дилиндә) — 23

- Халг тәһсилинин инкишафында Совет Азәрбајчанынын тәчрүбәси (инкилис дилиндә) — 22
 Халг тәһсилинин инкишафында Совет Азәрбајчанынын тәчрүбәси (франсыз дилиндә) — 24
 Үмуми сәккизиллик ичбари тәһсил (инкилис дилиндә) — 22
 Үмуми сәккизиллик ичбари тәһсил (франсыз дилиндә) — 24
 «Һамыја орта тәһсил» принципинин һәјата кечирилмәси (инкилис дилиндә) — 22
 «Һамыја орта тәһсил» принципинин һәјата кечирилмәси (франсыз дилиндә) — 24

М. МЕҲДИЗАДӘ ҺАГГЫНДА ЈАЗАН МҮӘЛЛИФЛӘРИН ӘЛИФБА КӨСТӘРИЧИСИ

Азәрбајчан дилиндә

1. Ағајев Ә. — 241
2. Бабајев Т. — 242
3. Власов Л. — 243
4. Әзимов Ш. — 255
5. Әлизадә Ә. — 247
6. Әлијева З. Ч. — 245
7. Әлијев М. Ә. — 244
8. Әфәндијев Т. — 246
9. Әһмәдов К. — 247
10. Ибадова И. — 243
11. Измајылов Ә. — 248
12. Казымов Н. — 249
13. Мурадханов М. — 251, 252
14. Пашајев Ә. — 253
15. Садыгов Ш. — 255
16. Салаһов М. — 255
17. Талыбов Ј. — 252
18. Тағыјев Ә. — 256
19. Чавадлы Ч. — 257

Рус дилиндә

20. Ахмедов Г. — 258, 259
21. Гашымов А. Ш. — 260
22. Пилиповский — 262

М У Н Д Ə Р И Ч А Т

Сəһ.

Тəртибчидən	3— 5
Мейди Мейдизадəнин хəјаты вə елми-педагожи фəалијјəтинин əсас тарихлəri	6—12
Əждэр Ағаев «Көркəмли алим вə маариф хадими» Очерк	13—21
Əсэрлəri: Китаблары	
Азэрбајчан дилиндə	22—24
Рус вə дикэр харичи диллэрдə	24—21
Дөврү мэтбуатда чап олунмуш əсэрлəri	
Азэрбајчан дилиндə	27—38
Рус вə дикэр харичи диллэрдə	39—42
М. Мейдизадəнин хəјаты вə елми-педагожи фəалијјəти хаг- гында:	
Азэрбајчан дилиндə	42—44
Рус вə дикэр харичи диллэрдə	44
Диссертасија ишлэринə рəһбэрлик	45
М. Мейдизадəнин əсэрлэринин əлифба кəстəричиси:	
Азэрбајчан дилиндə	45—53
Рус дилиндə	54—57
Харичи диллэрдə	57—59
М. Мейдизадə хаггында јазмыш мўаллифлэрин əлифба кəстə- ричиси	59